

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Ivo Pilar Institute of Social Sciences
&

Ured za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske
Office for Gender Equality of the Republic of Croatia

ANNALES PILAR 2010. – međunarodna konferencija
ANNALES PILAR 2010 – International Conference

LJUDSKA PRAVA ŽENA – Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini
30 godina nakon usvajanja UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika
diskriminacije žena

HUMAN RIGHTS OF WOMEN – Development at the International and
National Level 30 Years after Adoption of the UN Convention on the
Elimination of All Forms of Discrimination against Women

KNJIGA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

Konferencija se održava pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Vlade Republike
Hrvatske Jadranke Kosor.

The conference is held under the high auspices of the President of the Government
of the Republic of Croatia, Jadranka Kosor.

Nakladnik/Publisher: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar/Ivo Pilar
Institute of Social Sciences
Marulićev trg 19/I, 10 000 Zagreb

Za nakladnika/For the Publisher: Vlado Šakić

Urednice/Editors: Ivana Radačić, Jelka Vince Pallua, Jadranka Rebeka Anić i Lynette Šikić-Mićanović

Lektorice/Language Editors: Mirna Murati (hrvatski/Croatian), Lynette Šikić-Mićanović (engleski/English)

Korektura/Proofreading: Marija Šerić, Tihana Štojs

Grafički dizajn/Layout: Dinko Matičić

Tisak/Print: Intergrafika, Zagreb

Programsko-organizacijski odbor/Programme-Organising Committee:

Jadranka Rebeka Anić, Institut Pilar, Split/Pilar Institute, Split

Marijan Barić, Institut Pilar, Zagreb/Pilar Institute, Zagreb

Anita Bušljeta, Institut Pilar, Gospić/Pilar Institute, Gospić

Ivana Radačić, Institut Pilar, Zagreb/Pilar Institute, Zagreb (president)

Marija Šerić, Institut Pilar, Zagreb/Pilar Institute, Zagreb

Lynette Šikić-Mićanović, Institut Pilar, Zagreb/Pilar Institute, Zagreb

Helena Štimac Radin, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH/Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia

Tihana Štojs, Institut Pilar, Zagreb/Pilar Institute, Zagreb

Jelka Vince Pallua, Institut Pilar, Zagreb/Pilar Institute, Zagreb

Ina Volmut, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH/Office for Gender Equality of the Republic of Croatia

SADRŽAJ/TABLE OF CONTENTS:

Program.....	4
Programme.....	8
Uvodna riječ.....	13
Foreword.....	15
Sažeci	
Abstracts.....	17
Bilješke o autorima	
Notes about authors.....	67

PROGRAM

SRIJEDA, 26. SVIBNJA 2010.

19.30 Domjenak dobrodošlice

ČETVRTAK, 27. SVIBNJA 2010.

9.30 – 10.15 Uvodni govori

Vlado Šakić, ravnatelj Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar

Helena Štimac Radin, predstojnica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske

Ivana Radačić, predsjednica Programsko-organizacijskog odbora Annales Pilar 2010.

Doris Pack, članica Europskog parlamenta

10.15 – 12.00 Razvoj ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti
(moderatorica: Jelka Vince Pallua)

- Izvješćavanje Republike Hrvatske o primjeni UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (**Helena Štimac Radin**, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH)
- Razvoj zaštite ženskih prava u međunarodnom pravu (**Jane Gordon**, London School of Economics)
- Razvoj ljudskih prava žena u praksi Europskog suda za ljudska prava (**Ivana Radačić**, Institut Pilar, Zagreb)
- Razvoj doktrine jednakosti spolova Europskog suda pravde (**Goran Selanec**, Mreža pravnih stručnjak(inj)a za ravnopravnost spolova pri Europskoj komisiji)
- Razvoj ljudskih prava žena u Hrvatskoj (**Gordana Lukač Koritnik**, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova)

12.00 – 12.15 Stanka za kavu

12.15 – 13.30 Ženska ljudska prava i religijske zajednice (moderatorica: Marija Šerić)

- Ljudska prava židovskih žena (**Judith Frishman**, Institut za religijske studije, Sveučilište u Leidenu)
- Ljudska prava žena u kršćanstvu (**Jadranka Rebeka Anić**, Institut Pilar, Split)
- Ljudska prava žena u islamu (**Zilka Spahić-Šiljak**, Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije, Sveučilište u Sarajevu)

13.30 – 14.30 Ručak

14.30 – 16.00 Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija (moderatorica: Jadranka Rebeka Anić)

- Iskustva diskriminacije žena i muškaraca na različitim osnovama i u različitim kontekstima u Hrvatskoj (**Renata Franc, Jelena Maričić i Vlado Šakić**, Institut Pilar, Zagreb)
- Je li *Otvoreno* zatvoreno za rodnu ravnopravnost? (**Sanja Sarnavka**, B.a.B.e.)
- Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija žena u politici (**Smiljana Leinert-Novosel**, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu)
- Mizoginija u filozofskoj tradiciji (**Nadežda Čačinović**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

16.00 – 16.15 Stanka za kavu

16.15 – 17.30 Žene i (visoko) obrazovanje (moderatorica: Lynette Šikić-Mićanović)

- Androcentričnost obrazovanja i znanosti - «nevidljive» žene u povijesti (*he-story*) (**Jelka Vince Pallua**, Institut Pilar, Zagreb)

- «Feministička intelektualna klasa»: zebnje oko integracije i politika spoznavanja (**Biljana Kašić**, Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru/Centar za ženske studije)
- Međunarodna udruga sveučilišno obrazovanih žena (IFW): promicanje ženskih ljudskih prava kroz obrazovanje (**Elizabeth Poskitt**, Woodstock, UK)

PETAK, 28. SVIBNJA 2010.

9.30 – 11.00 Žene, rad i socijalna skrb

(moderatorica: Tihana Štojs)

- Spolna segregacija i tržište rada – hrvatski diskurs europskih trendova (**Mario Vinković**, Pravni fakultet, Sveučilište u Osijeku)
- Žene kao potencijalni pokretači gospodarskog razvoja države (**Ivana Kapor Safranko**, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti)
- Rodne asimetrije i beskućništvo u Hrvatskoj (**Lynette Šikić-Mićanović i Marija Geiger**, Institut Pilar, Zagreb)
- Dvostruka diskriminacija žena s invaliditetom na radu (**Snježana Vasiljević**, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

11.00 – 11.15 Stanka za kavu

11.15 – 12.30 Nasilje nad ženama

(moderator: Marijan Barić)

- Nasilje nad ženama: CEDAW – globalni standard zaštite u međunarodnome pravu (**Dubravka Šimonović**, Odbor UN-a za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena)
- Nasilje nad ženama – situacija u Hrvatskoj (**Maja Mamula**, Ženska soba – Centar za seksualna prava)

- Kaznenopravni aspekti obiteljskog nasilja (**Igor Martinović**, Pravni fakultet, Sveučilište u Rijeci)

12.30 – 13.30 Ručak

13.30 – 14.15 Reproductivna prava

(moderatorica: Ivana Radačić)

- Reprodukcijska i «problem ravnopravnosti» (**Alison Diduck**, University College London)
- Reprodukcijska i društvena kontrola: reproduktivni status žena u Hrvatskoj i stavovi o reproduktivnim pravima (**Branka Galić**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

14.15 – 14.30 Stanka za kavu

14.30 – 15.30 Zaključna rasprava

15.30 – 16.15 Promocija knjiga

- Zilka Spahić-Šiljak i Jadranka Rebeka Anić (ur.), *I vjernice i građanke*
- Ivana Radačić (ur.), *Žene i pravo: feminističke pravne teorije*

U **srijedu** 26. svibnja 2010. u **18.00 sati**, prije domjenka dobrodošlice,

srdačno Vas pozivamo na predavanje

Doris Pack

Croatia's Accession and further EU Enlargement

PROGRAMME

WEDNESDAY, 26 MAY 2010

19.30 Welcome Cocktail

THURSDAY, 27 MAY 2010

9.30 – 10.15 Welcome speeches

Vlado Šakić, Director of the Ivo Pilar Institute of Social Sciences

Helena Štimac Radin, Head of the Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia

Ivana Radačić, President of the Programme-Organising Committee of Annales Pilar 2010

Doris Pack, Member of the European Parliament

10.15 – 12.00 The Development of Human Rights of Women and Gender Equality

(moderator: Jelka Vince Pallua)

- Reporting of the Republic of Croatia on the Implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (**Helena Štimac Radin**, Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia)
- Developments in the Protection of Women's Rights in International Law (**Jane Gordon**, London School of Economics)
- The Development of Human Rights of Women in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights (**Ivana Radačić**, Pilar Institute, Zagreb)

- Development of the Doctrine of Sex Equality in the Practice of the European Court of Justice (**Goran Selanec**, Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality of the European Commission)
- The Development of Human Rights of Women in Croatia (**Gordana Lukač Koritnik**, Gender Equality Ombudsperson)

12.00 – 12.15 Coffee Break

12.15 – 13.30 Human Rights of Women and Religious Communities

(moderator: Marija Šerić)

- Jewish Women's Human Rights (**Judith Frishman**, Leiden Institute for Religious Studies, Leiden University)
- Human Rights of Women in Christianity (**Jadranka Rebeka Anić**, Pilar Institute, Split)
- Human Rights of Women in Islam (**Zilka Spahić-Šiljak**, Centre for Interdisciplinary Postgraduate Studies, University of Sarajevo)

13.30 – 14.30 Lunch

14.30 – 16.00 Gender Stereotypes, Prejudice and Discrimination

(moderator: Jadranka Rebeka Anić)

- Perceived Discrimination among Croatian Women and Men on Different Bases and in Different Contexts in Croatia (**Renata Franc, Jelena Maričić and Vlado Šakić**, Pilar Institute, Zagreb)
- Is *Otvoreno (Open)* Closed for Gender Equality? (**Sanja Sarnavka**, B.a.B.e)
- Gender Stereotypes, Prejudice and Discrimination of Women in Politics (**Smiljana Leinert-Novosel**, Faculty of Political Science, University of Zagreb)

- Misogyny in the Philosophical Tradition (**Nadežda Čačinović**, Faculty of Arts, University of Zagreb)

16.00 – 16.15 Coffee Break

16.15 – 17.30 Women and (Higher) Education

(moderator: Lynette Šikić-Mićanović)

- Androcentrism of Education and Science – ‘Invisible’ Women in History (*he-story*) (**Jelka Vince Pallua**, Pilar Institute, Zagreb)
- ‘Feminist Intellectual Class’: Anxiety around Integration and the Politics of Knowledge (**Biljana Kašić**, Department of Sociology, University of Zadar/Centre for Women’s Studies)
- International Federation of University Women (IFUW): Promoting Women’s Human Rights through Education (**Elizabeth Poskitt**, Woodstock, UK)

FRIDAY, 28 MAY 2010

9.30 – 11.00 Women, Work and Social Welfare

(moderator: Tihana Štojs)

- Sex Segregation and the Labour Market – Croatian Discourse of European Trends (**Mario Vinković**, Law Faculty, University of Osijek)
- Women as Potential Drivers of Economic Development of Croatia (**Ivana Kapor Šafranko**, Ministry of the Family, Veterans’ Affairs and Intergenerational Solidarity)
- Gender Asymmetries and Homelessness in Croatia (**Lynette Šikić-Mićanović** and **Marija Geiger**, Pilar Institute, Zagreb)

- Double Discrimination of Women with Disabilities at the Workplace (**Snježana Vasiljević**, Law Faculty, University of Zagreb)

11.00 – 11.15 Coffee Break

11.15 – 12.30 Violence against Women

(moderator: Marijan Barić)

- Violence against Women: CEDAW - Global Standard of Protection in International Law (**Dubravka Šimonović**, Committee on the Elimination of Discrimination against Women) on the Elimination of Discrimination against Women
- Violence against Women – Situation in Croatia (**Maja Mamula**, Women's Room – The Centre for Sexual Rights, Zagreb)
- The Criminal Law Approach to Domestic Violence (**Igor Martinović**, Law Faculty, University of Rijeka)

12.30 – 13.30 Lunch

13.30 – 14.15 Reproductive Rights

(moderator: Ivana Radačić)

- Reproduction and the 'Equality Problem' (**Alison Diduck**, University College London)
- Reproduction and Social Control: The Reproductive Status of Women in Croatia and Attitudes about Reproductive Rights (**Branka Galić**, Faculty of Arts, University of Zagreb)

14.15 – 14.30 Coffee Break

14.30 – 15.30 Concluding Discussion

15.30 – 16.30 Book Launches

- Jadranka Rebeka Anić and Zilka Spahić-Šiljak (ed.), *Believers and Citizens*
- Ivana Radačić (ed.), *Women and Law: Feminist Legal Theories*

On **Wednesday** 26 May 2010 at **6 p.m.**, before the welcome cocktail,
we cordially invite you to a presentation by
Doris Pack
Croatia´s Accession and further EU Enlargement

UVODNA RIJEČ:

Poštovane sudionice, poštovani sudionici međunarodne konferencije **LJUDSKA PRAVA ŽENA - Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini 30 godina nakon usvajanja UN-ove Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama**, dobrodošle, dobrodošli na Annales Pilar 2010.!

Ovogodišnji skup, jedanaesti u nizu, organiziraju Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Vlade, Jadranke Kosor. Već sama suradnja znanstvene institucije i Vladinog stručnog ureda, kao i pokroviteljstvo predsjednice Vlade, govori o važnosti i aktualnosti teme. Više od trideset godina nakon usvajanja UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i gotovo devetnaest godina od njezina stupanja na snagu u Republici Hrvatskoj, vrijeme je da se propita stanje ženskih ljudskih prava na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini. Upravo je to cilj ove konferencije, kojom će se identificirati uspjesi i problemi u domaćem, europskom i međunarodnom zakonodavstvu i praksi te ispitati mogućnosti uspješnije provedbe ljudskih prava žena na svim razinama društvenoga života.

Nakon uvodnog panela u kojem će se razmatrati razvoj standarda zaštite ljudskih prava žena na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini, a posebice primjena Konvencije u Republici Hrvatskoj, analizirat ćemo problem spolnih/rodnih stereotipa, predrasuda i diskriminacije kao osnovnog uzroka loše implementacije tih standarda. Razmatrat ćemo i problem diskriminacije žena u sustavu znanosti i obrazovanja, kao i na radu i u sustavu socijalne skrbi, a bavit ćemo se i problemima nasilja nad ženama i kršenjima reproduktivnih prava, kao najčešćim oblicima povreda ljudskih prava žena. Također ćemo razmotriti jedno od centralnih pitanja u diskursu ženskih ljudskih prava, a to je pitanje odnosa religijskih zajednica prema ljudskim pravima žena. Konačno, u završnoj raspravi definirat ćemo neke smjernice za daljni rad na promociji i zaštiti ljudskih prava žena, odnosno konkretne prijedloge nužnih promjena u zakonima i praksi.

S obzirom na to da taj zadatak nije lak, posebno nas veseli što je konferencija interdisciplinarna i međunarodna, a što su izlagačice

i izlagači ne samo znanstvenice i znanstvenici, već i članice stručnih nacionalnih i međunarodnih tijela za promicanje rodne ravnopravnosti, kao i aktivistkinje za ženska ljudska prava. Veselimo se i svim gošćama i gostima skupa te vas pozivamo da budete aktivne/aktivni i da u raspravama, kao središnjim dijelovima panela, iznesete svoja viđenja problema i svoja rješenja. Pozdravljamo i predstavnike medija koji imaju ključnu ulogu u razvoju svijesti o rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima žena.

Srdačno zahvaljujemo predsjednici Vlade, Jadranki Kosor, što je prepoznala važnost ove konferencije i što se u svom cjelokupnom radu zalaže za poštivanje ljudskih prava žena.

Konačno, u ime Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar zahvaljujem Uredu za ravnopravnost spolova na ukazanom povjerenju i izvršnoj suradnji u organizaciji ove konferencije.

Želimo nam svima uspješan rad i dobru zabavu!

Za Programsko-organizacijski odbor:

Ivana Radačić

FOREWORD:

Dear participants of the international conference ***HUMAN RIGHTS OF WOMEN – Development at the International and National Level 30 Years after the Adoption of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women***, welcome to Annales Pilar 2010!

This (eleventh) conference is organised by the Ivo Pilar Institute of Social Sciences and the Office for Gender Equality of the Republic of Croatia, under the high auspices of the President of the Government of the Republic of Croatia, Jadranka Kosor. This cooperation between a scientific institution and the Government's expert office, as well as the fact that the conference is held under the auspices of the President of the Government, point to the importance of the topic. More than thirty years after the adoption of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, and almost nineteen years after its coming into force in Croatia, it is high time to examine the status of women's human rights at international, European and national levels. This is the goal of the conference, which shall identify the achievements and problems in national, European and international legislation and practice, and examine the opportunities for a more effective implementation of the human rights of women at all levels of social life.

After the introductory panel, in which the development of the standards of protection of women's human rights at international, European and national levels, and particularly the implementation of the Convention in Croatia, will be discussed, we shall examine the problem of sex/gender stereotypes, prejudice and discrimination as the basic cause of poor implementation of these standards. We shall also investigate the problem of discrimination of women in science and education, as well as at workplace and in the social welfare system. Further, the problems of violence against women and infringements of reproductive rights, as the most common forms of violations of women's human rights, will be examined. In addition, we shall analyse one of the central questions in the discourse of women's human rights, that is the relationship between religion and human rights of women. Finally, in the concluding discussion we shall define some directions for further work on the promotion and

protection of women's human rights and suggest concrete changes in legislation and practice.

As this task is not simple, we are pleased that the conference is interdisciplinary as well as international, and we are delighted to have not only scholars but also members of expert national and international bodies for gender equality, as well as women's human rights activists, as the presenters. We are also looking forward to the participation of our guests, and we kindly ask you to be active and to present your views on the problems and solutions in the discussions, which are the central parts of the panels. We welcome the representatives of the media, who have an important role in the development of consciousness on gender equality and women's human rights.

We express our gratitude to the President of the Government of the Republic of Croatia for recognising the importance of this conference, and for advocating women's human rights in her work.

Finally, on behalf of the Ivo Pilar Institute of Social Sciences, I would like to thank the Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia for their trust and excellent cooperation in the organisation of this conference.

We wish you successful work and good fun.

For the Programme-Organising Committee:

Ivana Radačić

SAŽECI

ABSTRACTS

Helena Štimac Radin

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske

Izveštavanje RH o primjeni UN-ove Konvencije o suzbijanju svih oblika diskriminacije žena

UN-ova Konvencija o suzbijanju svih oblika diskriminacije žena predstavlja najvažniju međunarodnu povelju ljudskih prava žena. Republika Hrvatska postala je državom strankom te Konvencije notifikacijom o sukcesiji od 8. listopada 1991. godine te se time obvezala na primjenu načela i standarda sadržanih u Konvenciji, kao i na redovito dostavljanje izvješća o napretku ostvarenom u njezinoj primjeni. Temeljem članka 18. Konvencije, države članice dužne su glavnom tajniku UN-a, radi razmatranja UN-ova Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, redovito podnositi izvješća o zakonodavnim, sudskim, upravnim i drugim mjerama usvojenim radi primjene odredaba sadržanih u Konvenciji.

Inicijalno izvješće RH, razmatrano 1998. godine, Odboru je podneseno 1994. godine za razdoblje od 1990. do 1994. godine. U siječnju 2005. godine predvodila sam hrvatsku delegaciju koja je na 32. zasjedanju Odbora predstavila ujedinjeno Drugo i treće periodično izvješće (CEDAW/C/CRO/2-3). Zaključni komentari Odbora na ovo Izvješće uključeni su kao prioritetni ciljevi i mjere u Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.-2010. godine, a Ured je poduzeo brojne aktivnosti usmjerene upoznavanju javnosti sa sadržajem Zaključnih komentara i teksta Konvencije.

Ured za ravnopravnost spolova priprema ujedinjeno Četvrto i peto periodično izvješće koje će se tijekom ove godine dostaviti UN-ovu Odboru za uklanjanje diskriminacije žena za razdoblje 2005.-2010. godine.

Iako je Hrvatska potpisnica brojnih međunarodnih konvencija i ugovora koji zabranjuju rodnu diskriminaciju i iako se u Zaključnim komentarima Odbora navodi da je Hrvatska postigla velik napredak u zakonodavnom i institucionalnom smislu, te je velik dio odredaba Konvencije proveden ili je u postupku provedbe, unatoč tome još uvijek postoje različita i značajna kritična područja koja zahtijevaju koordiniranu akciju usmjerenu prevladavanju svih zapreka koje onemogućuju bržu promjenu društvenih odnosa usmjerenih uspostavljanju stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca.

U ovom će se izlaganju iznijeti dosadašnja iskustva o procesu izveštavanja RH o primjeni Konvencije, kao i o važnosti dosljedne i sustavne provedbe njezinih odredbi radi bržeg unapređivanja, promicanja i sprečavanja kršenja ljudskih prava žena.

Helena Štimac Radin

Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia

Reporting of the Republic of Croatia on the Implementation of the Elimination of the All Forms of Discrimination against Women

The UN Convention on the Elimination of the All Forms of Discrimination against Women represents the most important bill of women's human rights. The Republic of Croatia became a party to the Convention by the act of notification of the succession on 8 October 1991, whereby it obliged itself to implement the principles and the standards contained in the Convention, as well as to submit reports regularly on the developments in relation to its implementation. According to Article 18 of the Convention, the state parties are obliged to regularly report to the UN Secretary General on legislative, judicial, administrative and other measures they undertook in the implementation of the Convention's provision, for its examination by the UN Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

The Initial Report of the Republic of Croatia, examined in 1998, was submitted to the Committee in 1994, and covered a period from 1990 to 1994. In January 2005, I led the Croatian delegation that presented the Second and the Third Combined Report on the 32nd session of the Committee. The Committee's Concluding Observations are included in the National Politics for the Promotion of Sex Equality 2006-2010 as the priority goals and measures, and the Office undertook a number of activities aimed at acquainting the public with the content of the Observations and the text of the Convention. The Office for Gender Equality is preparing the Combined Fourth and the Fifth Periodic report, which will be submitted, to the Committee for the period from 2005 to 2010.

Croatia is a signatory of numerous international conventions, which prohibit gender discrimination. Moreover, the Committee noted in the Concluding Observations that Croatia has improved a great deal in legislative and institutional terms, and a number of the Convention's provisions have been or are being implemented. Nevertheless, there are still different and important critical areas, which require coordinated action targeted at overcoming all the obstacles, which prevent faster change of social relations aimed at achieving real equality of women and men.

This presentation will discuss the experience of the process of reporting of the Republic of Croatia on the implementation of the Convention, and will note the importance of the consistent and systematic implementation of the Convention's provision for faster promotion and prevention of the violation of women's human rights.

Razvoj zaštite ženskih prava u međunarodnom pravu

U 2009. godini obilježavala se trideseta obljetnica usvajanja Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije nad ženama (CEDAW). Nakana Konvencije bila je osigurati opsežani okvir građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, koja bi ravnopravno uživali i žene i muškarci. Tijekom proteklih trideset godina učinjeno je mnogo na međunarodnoj razini (kroz globalne konferencije, globalni feministički aktivizam, kroz rad Odbora za uklanjanje svih oblike diskriminacije žena (Odbor CEDAW) te putem ostalih mehanizama Ujedinjenih naroda) kako bi se poboljšali životi žena i djevojaka, ali i naglasila odsutnost žena u procesima međunarodnoga prava.

Napredak je učinjen, i u to nema sumnje: do veljače 2010. godine 186 država prihvatilo je CEDAW. Međutim, žene su diljem svijeta i dalje u neprihvatljivo potlačenom položaju, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi, dok pravne i kulturne prakse nastavljaju sa svakodnevnim narušavanjem praktične realizacije ljudskih prava žena. U zoru četvrtog desetljeća primjene CEDAW-a vrijeme je za kritički osvrt o njegovu utjecaju na promociju i zaštitu prava žena i djevojaka, a potrebno je razmotriti i što valja poduzeti kako bi se ukazalo na propuste mehanizama zaštite ljudskih prava u pitanjima značajnim za žene.

U ovom ću izlaganju razmotriti izgleda za borbu protiv spolnog potčinjavanja u suvremenom okviru međunarodnih ljudskih prava kroz analizu aktualnih inicijativa na međunarodnoj razini, uključujući rad Odbora CEDAW, aktivnosti posebne izvjestiteljice Ujedinjenih naroda o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, aktivnosti vezane uz petnaestgodišnjicu Pekinške deklaracije i platforme za djelovanje i aktivnosti globalnog feminističkog pokreta. Naposljetku ću pokušati odrediti što se još može učiniti kako bi se postigla učinkovita zaštita ljudskih prava žena u sklopu međunarodnoga prava.

Jane Gordon
London School of Economics

Developments in the Protection of Women's Rights in International Law

2009 marked the 30th anniversary of the adoption of the UN Convention on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW). CEDAW was intended to provide a comprehensive framework for women's equal enjoyment with men of civil, political, economic, social and cultural rights. Over the last 30 years, much work has been done at the international level (through global conferences, global feminist activism and the work of the CEDAW Committee and other UN mechanisms) to improve the lives of women and girls and to address the absence of women from the processes of international law.

There is no doubt that progress has been made. There are now 186 States parties to CEDAW (February 2010). However, throughout the world, women continue to suffer unacceptable levels of oppression in both public and private areas of life and legal and cultural practices continue to undermine the practical realisation of women's human rights on a daily basis. At the dawn of its fourth decade, it is time to reflect critically on the impact CEDAW has had *in real terms* on the promotion and protection of the rights of women and the girl child and to consider what further action is required to address the failure of human rights mechanisms to deal adequately with issues significantly affecting women.

In this paper, through an analysis of current initiatives at the international level, including the work of the CEDAW Committee; activities of the UN Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences; the fifteen year review of the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action and the activities of the global feminist movement, I will consider the prospects for successfully challenging gender based oppression within the contemporary international human rights framework. I will conclude by assessing what more can be done to achieve the effective protection of women's human rights in international law.

Razvoj ljudskih prava žena u praksi Europskog suda za ljudska prava

Europski sud za ljudska prava, jedini međunarodni sud kojemu se pojedinci mogu izravno obratiti, najuspješniji je međunarodni mehanizam zaštite ljudskih prava. Presude Europskoga suda obvezuju države članice, pa praksa Suda utječe na zakonodavstvo i praksu europskih država. Sud također ima značajan utjecaj i na druge globalne i regionalne mehanizme zaštite ljudskih prava, pa time doprinosi razvoju međunarodnih standarda ljudskih prava. Ove karakteristike čine ga moćnom institucijom koja može značajno doprinijeti razvoju i zaštiti ljudskih prava žena.

Potencijal Suda za zaštitu ljudskih prava žena, međutim, još nije u potpunosti iskorišten. Unatoč teškim i sustavnim kršenjima ženskih ljudskih prava diljem Europe, još je uvijek razmjerno malen broj presuda koje se odnose na ljudska prava žena, premda taj broj u posljednje vrijeme raste. Osim toga, i u takvim slučajevima, ženska su iskustva često marginalizirana ili krivo interpretirana.

Ovo izlaganje prikazuje analizu presuda Suda koje se odnose na slučajeve kršenja ženskih ljudskih prava, što uključuje slučajeve rodno uvjetovanog nasilja, spolne diskriminacije i reproduktivnog samoodređenja. Analiza počiva na feminističkim teorijama različitosti, koje ukazuju na važnost spola/roda u diskursu ljudskih prava. Glavni argument izlaganja jest da bi primjena feminističke perspektive i metodologije, koja je osjetljiva na višestruku diskriminaciju žena, mogla osigurati učinkovitiju zaštitu ljudskih prava žena.

Iako se rodno osjetljiva perspektiva sve više primjenjuje u praksi Suda, njegov pristup nije jednak u svim slučajevima kršenja ljudskih prava žena. Izlaganje će pokazati kako Sud pokazuje veću rodnu senzibilnost u pitanjima nasilja nad ženama nego što je slučaj sa spolnom diskriminacijom i reproduktivnim pravima, te će identificirati razloge takvoj praksi. Osim toga, izlaganje će ukazati na potencijale i zapreke za učinkovitu zaštitu ljudskih prava žena te predložiti metodološke i konceptualne izmjene u pristupu Suda.

Ivana Radačić
Pilar Institute, Zagreb

The Development of Human Rights of Women in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights

The European Court of Human Rights, the only international court that individuals can directly petition, is the most effective international human rights mechanism. The judgments of the Court are binding on the state parties and thus the Court's jurisprudence influences the legislation and jurisprudence of European countries. The Court also exerts influence over other global and regional human rights bodies thus contributing to the development of international human rights standards. These characteristics make the Court a very powerful human rights institution, which could contribute significantly to the advancement of women's human rights.

However, the Court's potential for the protection of women's human rights has not yet been fulfilled. Despite widespread and systematic violations of women's human rights throughout Europe, the Court has heard relatively few cases concerning women's rights, though the number of cases has been on the increase recently. Moreover, even where women's rights are specifically at issue, women's experiences are often marginalised or misrepresented.

This presentation presents the analysis of the Court's judgments on women's human rights, which includes cases of gender based violence, sex discrimination and reproductive self-determination. The analysis is based on feminist theories of difference, which stress the importance of sex/gender in the human rights discourse. The main argument is that the employment of a feminist theoretical perspective and methodology that is sensitive to the multiple discrimination of women could secure more effective protection of women's rights.

Even though a gender sensitive perspective is increasingly present in the Court's jurisprudence, the Court's approach is not the same in all areas of women's human rights. The presentation will show how the Court is more gender sensitive in the area of violence against women than in the area of sex discrimination or reproductive rights, and it will identify the reasons why this is so. The presentation will further identify the potential and the obstacles impeding the effective protection of women's human rights, and it will propose methodological and conceptual changes in the Court's approach.

Goran Selanec

Mreža pravnih stručnjak(inj)a za ravnopravnost spolova pri Europskoj komisiji

Razvoj doktrine jednakosti spolova Europskoga suda pravde

Izlaganje će pružiti sažet pregled razvoja jamstava jednakosti spolova u pravnom poretku Europske Unije. Ono će ponajprije ukazati na ključne odluke Europskoga suda pravde (ESP) u trima područjima koja su odigrala pivotalnu ulogu u razvoju prava jednakosti spolova: jednakost plaća, jednakost postupanja u radnim odnosima i zaštita trudnih radnica. Nadalje, pokazat će se kako antidiskriminacijske doktrine koje je ESP razvio u ovim trima područjima nisu nužno međusobno sukladne. Ove doktrine razvile su se postupno kroz konkretne slučajeve i stoga su više rezultat praktičnih potreba, a manje teorijskih stajališta. Autor će tako uputiti na činjenicu da pragmatičan karakter ovih doktrina otvara značajna pitanja i prilike koje bi oni koji se oslanjaju na antidiskriminacijska jamstva trebali imati na umu. Štoviše, autor će pokazati da njihov pragmatičan karakter - koji su dobile kroz praksu - EPS-ova jamstva čini «tuđincima» u pravnim porecima kao što je hrvatski, koji snažno preferiraju jasne pravne napatke koje sudovi mogu «mehanički» primjenjivati. Zbog svoje naravi, EU-ova jamstva jednakosti spolova tradicionalno su imala formu pravnih standarda. Posljedično, njihova je učinkovitost bila usko vezana uz sposobnost sudova da razumiju vrijednosne ciljeve i implikacije primjene ovih jamstava. Autor će tako pokazati kako je normativna kompleksnost ovih jamstava jedno od njihovih glavnih obilježja. Drugim riječima, jamstva jednakosti spolova i s njima povezane doktrine dizajnirani su kako bi služili većem broju vrijednosnih ciljeva koji nisu nužno konzistentni. Slijedom navedenoga, EU-ova jamstva jednakosti spolova ne mogu pružiti «logične» odgovore te od sudova traže da na sebe preuzmu odgovornost za donošenje vrijednosnih sudova, što je način odlučivanja za koji formalistički sudovi - kao što su hrvatski - nisu dovoljno osposobljeni.

Goran Selanec

Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality of the European Commission

Development of the Doctrine of Sex Equality in the Practice of the European Court of Justice

The presentation will provide a brief overview of the development of sex equality guarantees in the legal order of the European Union. The presentation will identify key decisions of the European Court of Justice in three areas that have played a pivotal role in the development of sex equality protection: equal pay, equal treatment in employment and the protection of pregnant employees. Furthermore, the author will show that the antidiscrimination doctrines that the ECJ developed in these three areas are not necessarily coherent. These doctrines were gradually developed on a case-by-case basis and for this reason, they are the results of practical rather than theoretical concerns. The author will briefly argue that their pragmatic character opens significant questions and opportunities that ought to be taken into account by those who rely on the ECJ sex equality guarantees. Moreover, the author will show that their pragmatic character – that they received through practice – makes the ECJ sex equality guarantees ‘strangers’ in legal systems such as the Croatian legal system, which strongly prefers clear-cut rules that can be ‘mechanically’ applied by courts. Due to their character, the EU sex equality guarantees have traditionally been given a standard-like form. Consequently, their effectiveness has been closely related to the ability of courts to understand normative goals and implications behind these provisions. The author will show that one of the most significant features of the ECJ’s sex equality doctrines is their normative complexity. In other words, the guarantees of gender equality and the doctrines are designed to serve a larger number of normative goals that are not necessarily consistent. Consequently, the EU sex equality guarantees cannot provide ‘logical’ answers and cannot expect courts to assume responsibility for value-based decisions, something that formalist courts such as Croatian courts are not adequately skilled in.

Gordana Lukač Koritnik **Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova**

Razvoj ljudskih prava žena u Hrvatskoj

Rodna ravnopravnost jedna je od ustavnih vrednota Republike Hrvatske, a definirana je kao jednaka vidljivost, osnaženost i participacija obaju spolova u javnom i privatnom životu. Pravni položaj žena u Republici Hrvatskoj osim Ustava reguliraju i međunarodni ugovori koje je Republika Hrvatska potpisala i ratificirala, a koji, prema Ustavu Republike Hrvatske, čine dio unutarnjeg pravnog poretka i po pravnoj su snazi iznad zakona. Najznačajniji međunarodni ugovor koji predstavlja osnovni pravni okvir u području ravnopravnosti spolova jest Konvencija o uklaňanju svih oblika diskriminacije žena.

Osim toga, Hrvatska je 2003. godine donijela i Zakon o ravnopravnosti spolova, a novi je donesen 2008. godine. Zakone o ravnopravnosti spolova imaju gotovo sve države članice Europske Unije, neke već dvadesetak godina. Međutim, za razliku od prvih zakona o ravnopravnosti spolova u europskim zemljama, Hrvatska je pitanje primjene Zakona odmah postavila mnogo šire od područja rada i zapošljavanja. Hrvatskim Zakonom o ravnopravnosti spolova utvrđene su opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova, definirani i uređeni načini zaštite od diskriminacije na temelju spola te stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Zakon je definirao pojam diskriminacije na temelju spola kao i zabranu izravne i neizravne diskriminacije te uznemirivanja i spolnog uznemirivanja. Na temelju ovog Zakona osnovana su i tijela za njegovu provedbu: pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, koordinatori/koordinatorice za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave te povjerenstva za ravnopravnost spolova na lokalnoj razini.

U ovom izlaganju prikazat ću razvoj ženskih ljudskih prava u Republici Hrvatskoj od donošenja (prvog) Zakona o ravnopravnosti spolova, a na temelju svog iskustva pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Propitat ću kako se odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova i međunarodnih konvencija primjenjuju u praksi, ukazujući na pozitivne pomake, kao i zapreke u postizanju stvarne jednakosti žena i muškaraca te ću identificirati korake koje bi trebalo poduzeti kako bi se postigla spolna ravnopravnost.

Gordana Lukač Koritnik
Gender Equality Ombudsperson

Development of Human Rights of Women in Croatia

Gender equality is one of the values in the Constitution of the Republic of Croatia, defined as equal visibility, empowerment and participation of both sexes, in public and private life. The legal status of women in the Republic of Croatia is regulated, in addition to the Constitution, by the international agreements, which Croatia has signed and ratified. These are, according to the Constitution, a part of internal legal system, which are by their legal force above the law. The most important international convention, which represents a basic legal framework in the area of gender equality, is the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women.

In addition, Croatia adopted the first Sex Equality Law in 2003, while a new Law was adopted in 2008. Laws on sex equality exist in almost all EU states; in some for twenty years already. However, in comparison to the first sex equality laws in the European countries, Croatia with regard to the implementation of this Law immediately defined it as much wider than the area of work and employment. The Croatian Sex Equality Law establishes the general bases for the protection and promotion of gender equality, defines and regulates the protection from sex discrimination and establishment of equal opportunities for women and men. The Law defines the concept of sex discrimination as well as the prohibition of direct and indirect discrimination, harassment and sexual harassment. Based on this Law, bodies were established for its implementation: Gender Equality Ombudsperson, Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia, gender equality co-ordinators in the public administration bodies and gender equality commissions at the local level.

In this presentation, I will describe the development of women's human rights in the Republic of Croatia since the adoption of (the first) Sex Equality Law based on my experience as the Gender Equality Ombudsperson. I will explore how the provisions of the Sex Equality Law and international conventions are being implemented in practice, pointing to the positive shifts as well as the impediments in the achievement of real equality of women and men, and I will identify steps that need to be taken to achieve sex equality.

Ljudska prava židovskih žena

U židovstvu, kao i u drugim religijama, tradicionalne rodne uloge imale su odlučujuću ulogu. Dok su muškarci služili kao norma, žene su bile gotovo uvijek bile isključene iz javne domene. Kao posljedica toga, do 1970-ih žene nisu mogle imati ulogu rabina, voditelja zborova niti biti tumači židovskih zakona. Kako su im bila zanimljiva pasivna, a ponekad i aktivna glasačka prava, nisu vršile dužnosti ni kao predsjednice kongregacija niti kao članice odbora. Svjesni činjenice da uskraćivanje položaja javnih dužnosti može značiti i smanjenje broja kongregacija u budućnosti, radikalne promjene dogodile su se u posljednjih 40 godina. Veća participacija žena na vodećim položajima u svim židovskim denominacijama u nekim područjima je ponovno (kao i u 19. st.) vodila feminizaciji religije.

Bez obzira na to kojoj denominaciji pripadale, žene su i dalje u vrlo nepovoljnom položaju što se tiče brakova i razvoda. Židovski muškarac brakom stječe pravo nad ženom koja time posljedično gubi vlast nad samom sobom sve dok joj smrću supruga ili razvodom ne bude vraćena autonomija. Muškarci su isključivi inicijatori razvoda i često ucjenjuju svoje supruge kako bi se razvele pod uvjetima koje oni postavljaju (uključujući zahtjeve za pravo skrbništva nad djecom i zahtjeve da se supruge odreknu prava na alimentaciju). Različiti pokreti u židovstvu pokušali su riješiti ovaj problem uvođenjem pravnih inovacija. Zajednički naponi nisu se pokazali uspješnima, posebice stoga što su se pravnim inovacijama opirali ortodoksni Židovi. Čak i u slučajevima pozivanja na pravni presedan nije se moglo naći rješenje. U ne-ortodoksnim krugovima do rješenja se dolazilo prizivanjem na ovlasti nežidovskih sudova da pravno sankcioniraju muškarce koji bi odbili dati razvod ili žene koje bi odbile pristati na razvod.

U ovome izlaganju ukratko ću raspraviti socijalne i pravne prilike židovskih žena, njihove implikacije na ljudska prava žena i teškoće koje proizlaze iz pokušaja ispravljanja ovih stavova.

Judith Frishman

Leiden Institute for Religious Studies, Leiden University

Jewish Women's Human Rights

In Judaism as in other religions, traditional gender roles have played a decisive role. Whereas men have served as the norm, women were almost always excluded from the public domain. Consequently, until the 1970s women were neither rabbis nor cantors nor interpreters of Jewish law. Having been denied passive and at times even active voting rights, they served neither as presidents of congregations nor as board members. Aware of the fact that denial of public roles to women may mean the demise of many congregations in the future, radical change has occurred over the past 40 years. Increased participation of women in leadership positions in all Jewish denominations has in some places led once more (as occurred in the 19th century) to the feminization of religion.

Regardless of the denomination to which they belong, to this day women are at a great disadvantage as far as marriage and divorce are concerned. At marriage, a Jewish man acquires a wife who subsequently loses authority over herself until the death of her husband or divorce, when she regains autonomy. Men are the sole initiators of divorce and often blackmail their wives for divorce on their terms (including demands for guardianship over the children and the relinquishment of the wife's right to alimony). The various movements in Judaism have attempted to solve this problem by means of legal innovations. Joint attempts have failed, particularly because orthodox representatives oppose innovation. Even there where an appeal has been made to legal precedence, no solution has been found. In non-orthodox circles, solutions have been sought by invoking the power of non-Jewish courts to enforce penalties on men who refuse to grant a bill of divorce or women who refuse to accept one.

In this paper, I will briefly discuss both the social and legal positions of Jewish women, their implications for women's human rights and the difficulties entailed in ameliorating these positions.

Ljudska prava žena u kršćanstvu

Religija spada u jedan od važnih društveno-kulturnih čimbenika koji utječe na definiranje modela rodnih odnosa i stupanj društvenoga prihvaćanja ljudskih prava općenito te ljudskih prava žena posebno. Da bi se zajamčilo prihvaćanje i provođenje ljudskih prava žena, važno je stoga uključiti i vjersku perspektivu.

U prvom dijelu izlaganja problematizirat će se mogućnost sveobuhvatnoga prikaza kršćanskoga stajališta prema ljudskim pravima žena zbog institucionalne pluralnosti samoga kršćanstva. Čak ni svođenje kršćanstva na tri velike denominacije: katolicizam, pravoslavlje, protestantizam ne olakšava analizu kršćanskog odnosa prema ljudskim pravima žena, budući da postoji velik broj protestantskih crkava koje su u pravnom smislu posve autonomne. Ni pozivanje na ekumenske ustanove koje u svome programu imaju promicanje i zaštitu ljudskih prava žena ne rješava prijem; naime, neke od crkava, članica tih ustanova, odnose se suzdržano prema ljudskim pravima općenito. U ovom dijelu izlaganja ukazat će se i na posljedice koje za ljudska prava žena u okviru kršćanstva ima napetost između univerzalizma i kulturalnoga relativizma, odnosno sukoba prava na rodnu ravnopravnost i slobode vjeroispovijesti.

U drugom dijelu izlaganja bit će predstavljene teološke postavke koje propituju rodne stereotipe i pružaju mogućnost egalitarnog uređenja rodnih odnosa, čime pridonose promjeni i transformaciji društvenih i kulturalnih obrazaca ponašanja muškaraca i žena (usp. CEDAW, čl. 5). Teološka delegitimizacija rodnih stereotipa pridonosi jačanju samosvijesti žena vjernica i njihovu aktivnijem uključivanju u emancipacijske procese. U mjeri u kojoj kršćanski svjetonazor utječe na organiziranje društvenoga i gospodarskoga života, egalitarne teološke paradigme rodnih odnosa mogu utjecati na promjene sociokulturalnih i gospodarskih struktura i time pridonijeti provedbi ljudskih prava žena.

Izlaganjem se želi ukazati na mogućnosti suradnje civilnoga i vjerskoga sektora u promociji ljudskih prava žena. S tom svrhom bit će predstavljen projekt *Transkulturalne psihosocijalne obrazovne fondacije* iz Sarajeva, pod nazivom *Modifikacija socio-kulturnih obrazaca ponašanja žena i muškaraca u Bosni i Hercegovini*.

Human Rights of Women in Christianity

Religion belongs to one of the more important socio-cultural factors that have an impact on the definition of gender relation models and the extent of social acceptance of human rights generally as well as the human rights of women, in particular. To guarantee the acceptance and implementation of the human rights of women, it is important to include the religious perspective.

In the first part of this presentation, the possibility of a universal overview of the Christian standpoint towards the human rights of women due to the institutional plurality of Christianity will be problematised. Even the alignment of Christianity into three large denominations: Catholicism, Orthodoxy and Protestantism does not facilitate the analysis of Christian relations towards the human rights of women, since a large number of Protestant churches are completely autonomous in a legal sense. Reference to ecumenical institutions that have the promotion and protection of the human rights of women in their programmes does not resolve this controversy. Namely, some churches, members of these institutions, are reserved towards human rights in general. Besides, with regard to relations of Christianity towards human rights, a tension appears between universalism and cultural relativism, that is, between the right to gender equality and the freedom of religion.

In the second part of this presentation, the theological postulates that question gender stereotypes and provide the possibility of egalitarian gender relations that brings change and the transformation of social and cultural behaviour of men and women (see CEDAW, Article 5) will be presented. The theological delegitimation of gender stereotypes brings about a strengthening of awareness among female believers and their active inclusion in emancipation processes. With regard to the extent, a Christian worldview has an impact on the organisation of social and economic life, the egalitarian theological paradigm of gender relations can influence change in the socio-cultural and economic structures and thus bring about the implementation of the human rights of women.

This presentation aims to show the possibility of collaboration between the civil and religious sector in the promotion of the human rights of women. For this purpose, the project of the Transcultural Psycho-Social Educational Foundation from Sarajevo under the title The Modification of Socio-Cultural Forms of Behaviour of Women and Men in Bosnia-Herzegovina will be presented.

Zilka Spahić-Šiljak

Centar za interdisciplinarne postdiplomske studije, Sveučilište u Sarajevu

Ljudska prava žena u islamu

U drugoj polovici dvadesetog stoljeća intenzivirane su rasprave o univerzalnim ljudskim pravima i njihovoj primjenjivosti u muslimanskim zemljama u kojima su na snazi religijski zakoni (shari'a). U središtu su rasprava ženska ljudska prava i položaj žene u društvu, jer je to posljednje uporište dominacije religijskog i pružanja otpora sekularizaciji.

Izlaganje elaborira pitanja univerzalizma i kulturnog relativizma ljudskih prava u islamu, s posebnim naglaskom na pitanje dostojanstva osobe – što je temelj koncepta ljudskih prava i u sekularnom i islamskom diskursu. Imajući na umu različita, pa i suprotstavljena mišljenja u vezi s univerzalizmom ljudskih prava, što usporava provedbu međunarodnoga instrumentarija ženskih ljudskih prava u muslimanskim zemljama, važno je osvrnuti se na argumente klasične islamske misli, ali i na interpretativne napore suvremenih muslimanskih autora/autorica.

Modeli rodnih odnosa u islamskoj tradiciji promoviraju se kroz različite teorije spolova, od kojih su tri najznačajnije: teorija podređenosti, teorija komplementarnosti i teorija egalitarnosti.

Zilka Spahić-Šiljak

Centre for Interdisciplinary Postgraduate Studies, Sarajevo

Women's Human Rights in Islam

In the second half of the twentieth century, the debate on universal human rights and their application in Muslim countries where the Shari'a Law is in force were intensified. Women's human rights and the status of women in society are the core of that debate, because it is the last bastion of domination of religion and resistance to secularization.

This presentation elaborates on topics of universalism and cultural relativism of human rights with particular emphasis on human dignity – which is the foundation of human rights both in secular and religious discourse. Taking into account the diverging views on the universalism of human rights that hinders the implementation of the international women's human rights standards and norms in Muslim countries, it is important to reflect on the classical Islamic thought arguments, but also to the re-interpretation efforts of contemporary Muslim scholarship.

Models of gender relations in Islamic tradition are promoted through various gender theories and three of them are the most represented: theory of subordination, theory of complementarity, and theory of egalitarianism.

Iskustva diskriminacije žena i muškaraca na različitim osnovama i u različitim kontekstima u Hrvatskoj

Iskustva diskriminacije, odnosno percepcije da smo žrtva nepravednog i nejednakog postupanja zbog neke svoje grupne pripadnosti, mogu imati negativne posljedice na kvalitetu života, samopoštovanje, mentalno zdravlje ili općenito odnose s drugima. Budući da se kod percepcije iskustva diskriminacije radi o subjektivnoj percepciji, koja ne mora odgovarati stvarnoj diskriminiranosti, istraživanje eventualnih spolnih razlika u iskustvu diskriminacije važno je i s teorijskog i s praktičnog stajališta. Dosadašnja istraživanja ukazuju da su iskustva diskriminacije pod utjecajem obilježja same osobe, situacijskih obilježja, ali i društvenih i kulturalnih obilježja. Pritom su iskustva spolne diskriminacije redovito češća među ženama nego među muškarcima, odražavajući objektivne razlike u društvenom položaju muškaraca i žena. Međutim, dosadašnja istraživanja spolnih razlika u iskustvu diskriminacije većinom su obuhvaćala samo diskriminaciju po spolu, a ne i druge osnove za diskriminaciju, odnosno višestruku diskriminaciju. Također, u dosadašnjim istraživanjima spolnih razlika u iskustvu diskriminacije nedovoljno je pozornosti posvećeno kontekstima iskustva diskriminacije. Stoga je cilj ovoga rada usporediti žene i muškarce u odnosu na pojavnost i čestinu iskustva diskriminacije na različitim osnovama te prema kontekstu diskriminacije.

Korišteni su podaci iz terenskih anketnih istraživanja na reprezentativnom uzorku hrvatskih građana prikupljeni 2008. godine (N=4000) te na reprezentativnom uzorku nezaposlenih osoba (N=928) prikupljeni 2010. godine. Uza spol kao moguću osnovu diskriminacije, analiza obuhvaća i spolne razlike u iskustvima diskriminacije s obzirom na dob, narodnost ili nacionalnost, bolest ili invaliditet, vjeru, seksualnu orijentaciju te višestruku diskriminiranost. Ujedno, analiziraju se i spolne razlike u kontekstu iskustva diskriminacije, pri čemu su posebice zahvaćena iskustva diskriminacije u različitim kontekstima na tržištu rada: pri zapošljavanju, razgovoru za posao te na samom radnom mjestu. Utvrđeni rezultati komentiraju se u kontekstu individualnih, situacijskih i kulturalnih odrednica iskustva diskriminacije, s posebnim naglaskom na položaj žena i muškaraca u društvu te pripadajuće spolne uloge.

Renata Franc, Jelena Maričić i Vlado Šakić
Pilar Institute, Zagreb

Perceived Discrimination among Croatian Women and Men on Different Bases and in Different Contexts in Croatia

Perceived discrimination, or perceptions that we are the target of unequal and unfair treatment because of our social group membership could have negative consequences on quality of life in general, self-esteem, mental health and interpersonal relationships. Since perceived discrimination is subjective perception of discrimination, which do not need to reflect actual discrimination, investigating possible gender differences in perceived discrimination has theoretical and practical significance. Studies have shown that individual, situational, but also social and cultural factors influence the extent to which individuals will regard themselves as victims of discrimination. In addition, women perceive more sex discrimination against their group than men do, which is consistent with objective difference in the social position between women and man. However, previous studies of sex differences in perceived discrimination were mostly focused only on sex discrimination, without investigating discrimination based on others group membership, multiple discrimination as well as context of discrimination. The aim of this study is to compare women and men with regard to prevalence and frequency of perceived discrimination based on different group membership and in different contexts. Analysed data were collected in a face-to-face survey on national representative sample of Croatian citizens in 2008 (N=4000) and on a representative sample of unemployed persons in 2010 (N=928). In addition to sex discrimination, the analyses also encompass sex differences in perceived age discrimination, ethnic, religious, sexual orientation, and with regard to illness or disability. In addition, sex differences in the context of perceived discrimination were analysed with special emphasis on perceived discrimination in different contexts in the labor market: in the context of job seeking, job interviews and work place. The results are discussed in the context of individual, situational and cultural determinants of perceived discrimination, with a special focus on the social position of women and men and related sex roles.

Je li *Otvoreno* zatvoreno za rodnu ravnopravnost?

Polazeći od teze da društvene institucije (poput sudstva, obrazovnog sustava, medija i crkve) aktivno sudjeluju u kreiranju društvene stvarnosti (M. Chimombo, R. Roseberry, 1998), jer udžbenicima, propovijedima, medijskim tekstovima, presudama sudjeluju u kreiranju diskursa kojim se daje legitimitet postojećoj (ili željenoj) društvenoj strukturi, konstruirajući ideologiju koja potvrđuje prava onih koji imaju moć, na primjeru jedne televizijske emisije ispitat ću *de facto* odnos prema rodnoj ravnopravnosti u Hrvatskoj.

Naime, Zakon o ravnopravnosti spolova (članak 16. st. 1.) propisuje: «Mediji će kroz programske koncepte promicati razvoj svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca», a Hrvatska televizija (HTV) - kao dio javnog medijskog servisa, kako to zakonska regulativa određuje - trebala bi se strogo pridržavati nekih standarda, kao što je «pridonošenje poštivanju i promicanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrednota i institucija te unapređenju kulture javnoga dijaloga» (Zakon o hrvatskoj radioteleviziji, čl. 6). Usto se u istom Zakonu zabranjuje diskriminacija - između ostalog - na osnovi spola, te nalaže promicanje ravnopravnosti spolova.

Analizom sadržaja emisija *Otvoreno*, emitiranih u mjesecu travnju i svibnju 2010. (ukupno njih 12 u tri tjedna), primijenući dijelom elemente kritičke disurzivne analize, pokušat ću utvrditi koliko su u ovoj emisiji (koja je dio Informativnog programa HTV-a) - kao formi koja se bavi posebnim aktualnostima proisteklima iz vijesti koje su u dnevniku prikazane bez dubine poradi vremenske ograničenosti - prisutna pitanja rodne ravnopravnosti, bilo izborom tema bilo prisutnošću žena kao sugovornica - stručnjakinja (*gender mainstreaming*).

Budući da postoji gotovo bezbroj načina na koje se svijet može prikazati - te je izrazito važno utvrditi što se i koga izostavlja i kako se prikazuju stvari, ljudi i događaji (S. Hall, 1986.) - istražiti ću kakva značenja nudi emisija *Otvoreno* kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti. Emisiju biram jer je ravnopravno naizmjenice uređuju muškarac i žena, a urednica i voditeljica, Hloverka Novak Srzić, ujedno je nekoliko godina bila i glavnom urednicom cjelokupnog Informativnog programa Hrvatske televizije, što je moćna pozicija. Usporedit ću i ispitati postoji li razlika u uređivačkom pristupu i odnosu prema ženama i pitanju rodne ravnopravnosti emisija kad ih uređuje muškarac odnosno žena.

Na temelju provedene analize, s motrišta feministkinje i aktivistkinje, pokazat ću promiče li emisija *Otvoreno* ili poriče koncept rodne ravnopravnosti - je li *Otvoreno* zatvoreno ili otvoreno za rodnu ravnopravnost?

Sanja Sarnavka
B.a.B.e.

Is *Otvoreno* (Open) Closed to Gender Equality?

I will examine the *de facto* relationship towards gender equality in Croatia by using an example of a television programme basing this approach on the thesis that social institutions (such as judiciary, educational system, media and Church) actively participate in creating social reality (M. Chimombo, R. Roseberry, 1998). Namely, textbooks, sermons, media communication and verdicts play a part in the creation of discourse used to legitimize the existing (or desired) social structure, thereby constructing an ideology that affirms the rights of those in power.

The Sex Equality Law in Article 16 (1) stipulates: 'The media shall through their program concepts help raise awareness about the equality of women and men' and the Croatian Television (HTV), as a part of the public media service and as its legislation regulates, should strictly adhere to certain standards such as 'contribute to the respect and promotion of the fundamental human rights and freedoms, democratic values and institutions, as well as promotion of the culture of public dialogue' (Law on the Croatian Radio-Television, Article 6). Furthermore, the Law prohibits discrimination based on, among other, sex and calls for the promotion of sex equality.

By analysing the content of the programme *Otvoreno*, broadcast in April and May 2010 (a total of 12 in 3 three weeks), in addition to a qualitative analysis, I will try to determine how this programme, an integral part of the Information Programme of HTV, through its concept of in-depth coverage of certain current events stemming from news shown briefly in *Dnevnik* (the main daily news program), deals with questions of gender equality either through its choice of topics or by choosing women to talk on these topics as experts (*gender mainstreaming*).

It is exceptionally important to determine what and who is left out and how things, persons and events are presented because there are countless ways to present the world (S. Hall, 1986). I will examine what interpretations *Otvoreno* offers on the subject of gender equality. I chose this show, because its main editor and presenter, Hloverka Novak Srzić, was in a position of considerable power as the editor-in-chief of the Information Program of Croatian Television for a number of years. I will compare and examine whether there is a difference in the editorial approach and relationship towards women as well as the issue of gender equality of the programme when men or women edit it.

Finally, based on my analysis and from my viewpoint as a feminist and an activist, I will try to summarize if the programme *Otvoreno* promotes or contradicts the concept of gender equality – is *Otvoreno* closed or open to gender equality.

Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija žena u politici

Nedovoljan broj žena u parlamentima pokazatelj je još uvijek prisutnih stereotipa i predrasuda vezanih uz sudjelovanje žena u politici. Najnoviji podaci govore kako su viši postoci žena u parlamentima u zemljama s dužom demokratskom tradicijom. To se primarno objašnjava dominacijom egalitarnog shvaćanja rodni uloga i proporcionalnim tipom izbornog sustava pa tek zatim povoljnijim socioekonomskim pokazateljima. Kod zemalja koje su kraće vrijeme slobodne i imaju kraće demokratsko iskustvo, kao što je slučaj s Hrvatskom, niži postotak žena u parlamentima ukazuje na veću prisutnost stereotipa i predrasuda prema ženama na političkim pozicijama, odnosno svjedoči o prvenstvu interesa za nacionalni bruto dohodak u odnosu na društvenu opredijeljenost za jednakost rodni uloga i proporcionalni tip izbornog sustava. Prisutnost stereotipa vezanih uza žene u politici u Hrvatskoj ne prepoznaje se samo kroz dostupne statističke podatke o zastupljenosti žena u političkoj vlasti na lokalnoj i nacionalnoj razini već i kroz istraživanje percepcije o položaju žena u politici i oblika diskriminacije žena u toj sferi.

U svom izlaganju ispitat ću je li Hrvatska još uvijek u drugoj skupini spomenutih zemalja; zanima me kakva je (ne)usuglašenost između podataka koji su još uvijek nezadovoljavajući i percepcije ljudi o položaju žena u politici; oni položaj žena u politici «vide» boljim nego do sada, ali i boljim od onog u drugim životnim sferama, kao što su posao ili obitelj, što bi upućivalo na smanjivanje predrasuda na tom području. Ipak, predrasude vezane uza žene u politici postoje, no ljudi ih različito prepoznaju kad je riječ o višim razinama političkog odlučivanja nego o onima na nižim razinama; drukčije ih vide muškarci, ljudi različite razine obrazovanja i dobi. Sukladan još uvijek nedovoljnom broju žena u politici jest i podatak o niskom postotku iskustava diskriminacije žena u toj sferi, premda su, ukupno gledano, iskustva diskriminacije u politici još uvijek dominantno ženskoga roda.

Ovi nalazi pokazuju da ljudi uočavaju postupno odbacivanje stereotipova i predrasuda o ženama u politici te promjenu društvene svijesti u smjeru pristajanja uz modernije vrijednosti. Potvrđuje se teza o još uvijek nedovoljnoj, samo formalnoj opredijeljenosti za jednakost rodni uloga.

Gender Stereotypes, Prejudice and Discrimination of Women in Politics

The inadequate number of women in parliament is a clear reflection of the prevalent stereotypes and prejudices related to the participation of women in politics. The most recent statistics show that countries, which have a longer democratic tradition, tend to have a higher percentage of women in parliament. The latter can be primarily explained by the domination of egalitarian views in relation to gender roles and the proportional type of electoral system, and lastly by favourable socioeconomic indicators. In countries that have recently become independent and have a shorter democratic experience, such as Croatia, a lower percentage of women in parliament indicates a greater presence of stereotypes and prejudices against women in politics and signifies a priority interest in the gross national income in relation to social commitment to equality of gender roles. The presence of stereotypes regarding women in politics in Croatia can be recognised not only in the available statistical data on the representation of women in political power at a local and a national level, but also by testing and researching the perception of women in politics and the forms of discrimination against women in this sphere.

In this presentation, I will examine whether Croatia is still in the second group of countries mentioned above. I am interested in the (in)compatibility between the data which is still inadequate and the perception that people have in relation to women in politics. Namely, they 'perceive' the position of women in politics better than ever, and better than in other spheres of life such as work or family, which should lead to less prejudice in this field. However, prejudices related to women in politics do exist, but people recognise them differently when it comes to higher levels of political decision-making than when it comes to lower levels of decision-making. In addition to this, men, people with different levels of education, and age, view these prejudices differently. Consistent with the inadequate number of women in politics there is less experience of discrimination among women in this sphere, even though the overall experience of discrimination in politics is still predominantly female.

These findings indicate that people perceive a gradual rejection of stereotypes and prejudices about women in politics and a change in the social consciousness in the direction of adherence to modern values. In this presentation, since participation is still inadequate only a formal commitment to equality of gender roles is confirmed.

Mizoginija u filozofskoj tradiciji

Izlaganje polazi od okolnosti da se predrasude ne očituju izravno, odnosno da nositelji predrasuda svoje stavove smatraju točnim i istinitim, tek vrlo rijetko nekom svojom idiosinkrazijom. Stoga analiza mora početi od problema utemeljivanja stavova, a filozofija je upravo disciplina koja počiva na izlaganju dobrih razloga za neku tvrdnju. Predrasude u filozofiji jesu diskreditiranje filozofskog pothvata. Vrlo je, dakle, značajno istražiti je li mizoginija, koja se u filozofiji bez sumnje javlja, nešto što joj je inherentno zbog prohtjeva za univerzalnošću ili tek nešto sekundarno, adherentno; u raspravi o ljudskim pravima uvijek je riječ o suočavanju zahtjeva za univerzalnom valjanošću i zahtjeva za priznavanjem partikularnosti.

Nadežda Čačinović
Faculty of Arts, University of Zagreb

Misogyny in the Philosophical Tradition

The presentation starts from the observation that the prejudiced do not consider their prejudices to be just that but claim to speak according to facts, truthfully; only a small number confess to an idiosyncrasy. Therefore, we have to look into the arguments and claims; philosophy is defined as an activity consisting of careful examination of arguments. Misogyny in philosophy is a serious matter: the presentation tries to distinguish between inherent and adherent elements. In every discussion of human rights, there is an interface between universal and particular claims and it is important to see if the universal hides a specific particular claim.

Androcentričnost obrazovanja i znanosti – „nevidljive“ žene u povijesti (he-story)

Nepobitna je činjenica da su prošla i sadašnja iskustva mogućnosti žena i muškaraca u povijesti bila bitno različita i uvjetovana ne toliko prirodnim koliko društveno-povijesnim odrednicama, jasno vidljivim i na primjeru obrazovanja. Žene su iz povijesti pretežno isključene, one su «nevidljive». Jer, povijest je najčešće bila samo *he-story*, a ako i ima rijetkih tragova o ženama, oni opet proizlaze iz optike i pera muškaraca. Igra s riječi za povijest na engleskom jeziku dvoznačno ocrtava androcentričnost obrazovanja i znanosti, otkrivajući realnost da ćemo u povijesti gotovo isključivo naći izvore o «velikim muževima» (*he-story*) te da je istražuju i o njoj pišu također muškarci (*his-story*). U ovom se izlaganju ta realnost prikazuje kao posljedica činjenice kako ženama obrazovanje (i znanost koja bez njega nije moguća) najčešće nije bilo dostupno te da im je pristup visokom obrazovanju omogućen tek jedno stoljeće. Zorno je to ilustrirano nedavno prikazanom TV-emisijom, *Obrazovanje djevojčica mijenja svijet*, u kojoj slijedimo životni put djevojčice iz zabitog sela u Zimbabveu, gdje je samo dječacima dostupno školovanje, a koja dostiže svoj san o obrazovanju i uspijeva doktorirati. Pola je čovječanstva ženskoga roda i stoga nas ova, naoko prerevolucionarna sintagma o «mijenjanju svijeta» kroz obrazovanje ženske populacije, ne treba začuditi.

Cilj je ovoga priloga ukazati na nekadašnje posljedice nejednakosti u obrazovanju te na nužnost jednakosti prava na obrazovanje kako bi se unaprijedio socijalni, ekonomski, obiteljski i profesionalni položaj žene. Uz uvid u visoko obrazovanje žena u Hrvatskoj nekad (od prvih studentica na Zagrebačkom sveučilištu) i danas, dolazi se do spoznaje da istinska razgradnja spolnih stereotipa ni na ovom području još nije u potpunosti zaživjela te da je još uvijek prisutna i na piramidalnoj ljestvici napredovanja i moći u visokoškolskim ustanovama.

-

Jelka Vince Pallua
Pilar Institute, Zagreb

Androcentrism of Education and Science – ‘Invisible’ Women in History (*he-story*)

It is an undeniable fact that the former and present experiences as well as possibilities of women and men significantly differ. These discrepancies were conditioned not only by natural, but also by socio-historical factors that is clearly visible in the case of education. Women are mostly excluded from history and are in a great part ‘invisible’. Namely, history was most often just a *he-story*; when there are rare traces of or references to women, they are from a male perspective. The play on words for history clearly presents the doubly androcentric nature of education and science. Thus, history is almost exclusively concerned with the ‘great fathers’ (*he-story*) while at the same time it is researched and written by men (*his-story*). This proposition is explored in this paper as women were most often denied access to education (as well as science, which stems from it) and their access to higher education has been possible for only a century. This is well illustrated by the recently screened TV programme *Educating Girls Changes the World* where we follow the life of a girl from a remote Zimbabwean village. Although only boys are allowed to go to school, she follows her dream of education and manages to complete a Ph.D. Half of the human population is female. Hence, this metaphor, ‘changing the world’ through female education, although appearing revolutionary at first glance, need not surprise us.

The goal of this presentation is to point to the consequences of inequalities in access to education as well as to the necessity of equality in this domain in order to improve the social, economic, family and professional status of women. By gaining insight into both the history and current state of higher education of women in Croatia (with data about the first female students at the University of Zagreb), the author concludes that the substantial deconstruction of sexual stereotypes in this domain has not been completed. Moreover, it is still present in the hierarchical elements of power and status within the institutions of higher education.

Biljana Kašić

Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru/Centar za ženske studije

«Feministička intelektualna klasa»: zebnje oko integracije i politika spoznavanja

(Re)artikulacija *ženskostudijskog* obrazovanja jedan je od nosivih izazova feminističke politike u Hrvatskoj. Pitanje je na koji način u sveučilišnom prostoru usustaviti model rodne spoznatljivosti kao učenje o spolnoj razlici i učenje o spolnoj/rodnoj slobodi, a s druge strane kako onemogućiti negativne učinke neoliberalnog obrazovnog projekta u kojemu sprega kompetitivnosti i «funkcionalnih» disciplina zaprečava prostore kritičkog spoznavanja.

Izlaganje se bavi nagoviještenim problemom, istražujući status *ženskostudijske* «discipline» u Hrvatskoj s obzirom na politiku lokacije (*bell hooks*), a na predlošku rasprave o potencijalnosti integracijskog i/ili autonomnog modela *ženskostudijskog* obrazovanja. U središtu analize jest pitanje u kojoj mjeri vodeći *ženskostudijski* kurikulumi funkcioniraju kao spoznajna polja konceptualnog prevođenja paradigmi i kodova postojećih disciplina (G. Steiner, R. Braidotti), a u kojoj proizvode kritičke novosti.

Pritom će se imati na umu kontekstualizacija spoznaje i kontekstualizacija akademskog obrazovanja u Hrvatskoj, kao i posebne situacije «graničnih zona» u kojima se presijecaju i isprepliću feministička epistemologija, rodna motrišta i strukovna znanja.

Biljana Kašić

Department of Sociology, University of Zadar/Centre for Women's Studies, Zagreb

'Feminist Intellectual Class': Anxiety around Integration and the Politics of Knowledge

The (re)articulation of women's studies education is one of the significant challenges of feminist politics in Croatia today. The question is how to integrate a model of gender knowledge as learning about sex difference but also learning about sexual/gender freedom into academic space, and preclude the negative implications of the neoliberal educational project in which the coupling of competitiveness and 'functional' disciplines hinders spaces of critical knowing.

The presentation deals with this abovementioned problem by exploring the status of the 'discipline' of women's studies in Croatia concerning the politics of location (bell hooks) on the basis of the discussion around the potentiality of an integrational and/or autonomous model of women's studies education. At the core of the analysis is the question to what degree do *mainstream* women's studies curricula function as knowledge fields of the conceptual translation of paradigms and codes of existing disciplines (G. Steiner, R. Braidotti), and in which they produce critical novelties.

It is important to keep in mind the contextualization of knowledge and the contextualization of academic education in Croatia, as well as the particular situations of 'border zones' where feminist epistemology, gender viewpoints and expert knowledge transect and intertwine.

Elizabeth Poskitt
Woodstock, UK

Međunarodna udruga sveučilišno obrazovanih žena (IFUW): promicanje ženskih ljudskih prava kroz obrazovanje

U članku 212 Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW-a) stoji da su «mir, sigurnost i nacionalna neovisnost preduvjet za promicanje prava, odgovornosti i uloge žena». *International Federation of University Women* (IFUW) osnovana je 1919. godine u vjeri da bi zajednički naponi obrazovanih žena mogli biti učinkoviti u promicanju mira među narodima – osnovni preduvjet za promicanje razvoja i jednakosti. Nacionalne udruge, pak, članice IFUW-a, u tim prvim danima i same su obično bile osnovane radi dostizanja jednakosti i mogućnosti za žene u školama i na sveučilištima. Tako je *British Federation of University Women*, sada *British Federation of Women Graduates* (BFWG), bila osnovana osobito zbog potrebe promoviranja žena «na sveučilišna i slična zvanja te u novčanoj pomoći za istraživanje koje bi bilo omogućeno ženama». Nakon II. svjetskog rata u IFUW se uključuju mnoge zemlje u kojima su čak i danas žene izložene snažnoj diskriminaciji. Zagovaranje ženskih pitanja, poticanje žena na rukovodeće položaje, rad na uklanjanju nasilja nad ženama neka su od pitanja kojima se te udruge bave. U Sierra Leoneu, na primjer, članice IFUW-a su zajedno s drugim ženskim organizacijama devedesetih godina prošloga stoljeća radile na uspostavi demokracije. IFUW ima savjetodavni status u Ujedinjenim narodima, a ima svoje predstavnice u Komisiji za status žena. Nedavno je IFUW donio odluke o uključivanju zemalja-članica u akciju sprečavanja trgovine ženama te svakog rodno utemeljenog nasilja i ubijanja. Na praktične i osobne načine članice IFUW-a podupiru studentice, škole i institucije visokog obrazovanja. Mnogim ženama omogućeno je obrazovanje zahvaljujući izravnoj potpori IFUW-a.

Na temelju IFUW-a kao svojevrsne «analize slučaja», u ovom će se izlaganju pokazati da za mnoge od članica te udruge promicanje prava žena počinje obrazovanjem za sve - od onog predškolskog do poticanja dostupnosti i napredovanja žena u okviru visokog obrazovanja.

**Elizabeth Poskitt
Woodstock, UK**

International Federation of University Women: Promoting Women's Human Rights through Education

Article 212 of CEDAW notes that '*peace, security and national independence are essential prerequisites for an environment wherein the rights and responsibilities and roles of women can be promoted....*' The International Federation of University Women (IFUW) was founded in 1919 in the belief that educated women working together could be effective in promoting international peace - the essential for the associated aspirations of development and equality. However, the national groups, which were affiliates of IFUW in those early days, were themselves usually founded with the purposes of achieving equality of opportunity for women in schools and universities. Thus, the British Federation of University Women, now British Federation of Women Graduates (BFWG), was founded particularly because of the need to promote women '*on university and similar staff and raising money for research (by women)*'. Since World War II, IFUW's affiliates have included many from countries where even today women suffer serious discrimination. Advocating the cause of women, promoting women into leadership positions, working for removal of violence against women are some issues on which affiliates act. In Sierra Leone, for instance, IFUW members worked with other women's organisations to bring back democracy in the 1990s. IFUW has consultative status with the United Nations and representatives at the Commission on the Status of Women and the Commission on Human Rights. Recent IFUW resolutions have included committing affiliates to action in relation to trafficking of women and all gender based violence and killings. In practical and individual ways, IFUW members support students, schools and higher education institutions. Many women have been able to complete their education because of direct IFUW support.

Taking IFUW as the case study, this paper will show that for many of its affiliates promoting the rights of women begins with education for all extending from access to pre-school facilities to the promotion of access and advancement of women in higher education.

Spolna segregacija i tržište rada – hrvatski diskurs europskih trendova

Stupanjem na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije Hrvatska *de facto* i *de iure* treba započeti borbu protiv segregacijā kao oblikā diskriminacije. Navedeni zakon, međutim, segregaciju smatra samo prisilnim razdvajanjem na osnovi nekog od pravnih temelja zabrane diskriminacije. Neobična koncepcija zasnovana na kratkovidnoj percepciji da se segregacija kao oblik spolne diskriminacije provodi prisilno, otežava sankcioniranje segregacije koja je rezultat neizravne spolne diskriminacije.

Izlaganje nastoji identificirati problem prisutne spolne segregacije na tržištu rada u Hrvatskoj kroz diskurs europskih trendova. Autor smatra da je spolna segregacija rezultat sustavne neizravne spolne diskriminacije uvjetovane stereotipima i nedovoljnom društvenom svijesti o potrebi istinske ravnopravnosti žene i muškarca u profesionalnoj i obiteljskoj distribuciji obveza. Poštujući zamjetne razlike među spolovima, nužno je naći odgovore na pitanja kako ostvariti istinsku ravnopravnost i prevladati tradicionalnu percepciju o položaju žene u obitelji i svijetu rada. Insuficijentnost nacionalnih rješenja, nedovoljni institucionalni korektivi i nedostatna borba protiv stereotipa otežavaju kreiranje i ostvarivanje supstancijalne ravnopravnosti na tržištu rada.

Mario Vinković
Law Faculty, University of Osijek

Sex Segregation and the Labour Market – Croatian Discourse of European Trends

Croatia de facto and de iure should have begun the fight against segregation as a form of discrimination when the Act on the Elimination of Discrimination entered into force. However, this Act defines segregation as forced separation based on legally prohibited grounds of discrimination. This unusual concept based on the short-sighted perception that segregation, as a form of sex discrimination, is carried out forcibly, makes it difficult to sanction segregation that is a result of indirect sex discrimination.

This presentation seeks to identify the present problem of sex segregation in the labour market in Croatia through the discourse of European trends. The author maintains that sex segregation is the result of systematic indirect sex discrimination caused by stereotypes and the lack of social awareness of the need for the true equality of men and women in the distribution of professional and family obligations. Considering the notable differences between the sexes, it is necessary to resolve how to achieve true equality and overcome the traditional perception of the position of women in the family and the world of labour. The inadequacy of national solutions, deficient institutional corrective mechanisms and the insufficient fight against stereotypes make it difficult to create and achieve substantive equality in the labour market.

Ivana Kapor Šafranko

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Žene kao potencijalni pokretači gospodarskog razvoja Hrvatske

Sve većom razinom participacije žena u političkom, kulturnom i gospodarskom životu raste i važnost doprinosa žena i njihov utjecaj na gospodarski razvoj. Udio obrazovanih žena u Hrvatskoj značajno se povećao te su one danas obrazovanije od muškaraca, no još uvijek manje od njih participiraju na tržištu rada. Ovo izlaganje nastoji identificirati čimbenike koji utječu na rad žena, a karakteristični su za Hrvatsku, te instrumente i ulogu države, tj. socijalne politike u poticanju rada žena. U svakom slučaju, žene nisu aktivne samo na tržištu rada, one su često odgovorne za veći dio neplaćenog rada u kućanstvu, tj. pružaju usluge skrbi članovima obitelji. Ženin neplaćeni rad također je iznimno važan za gospodarski razvoj, jer osim tereta i rizika za ženu i obitelj, predstavlja gubitak za državu zbog nenaplaćenih poreza i doprinosa za obavljene rad te trošak kroz socijalnu potrošnju i smanjenje potražnje za pružanjem usluga na tržištu. Potražnja za socijalnim uslugama jednim dijelom determinirana je i demografskom strukturom društva, poput starenja stanovništva, ali i periodičnih pozitivnih prirodnih prirasta u prošlosti koji utječu na potražnju za uslugama skrbi danas, a mogu biti i prediktori trendova koji slijede.

Cilj ovoga izlaganja jest ukazati na utjecaj ženinog plaćenog i neplaćenog rada i potencijale koje on ima za gospodarski razvoj Hrvatske, ali i na demografsku i socijalnu strukturu u budućnosti. Strateško upravljanje ženskim radnim potencijalom može dati značajan doprinos razvoju uslužnog sektora, ali i gospodarskog razvoja u cjelini, s obzirom na to da se, radi poticanja razvoja sekundarnih usluga, ženska zaposlenost nerijetko definira kao multiplikator zapošljavanja.

Ivana Kapor Šafranko

Ministry of the Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity

Women as Potential Drivers of Economic Development of Croatia

With the ever-increasing level of women's participation in political, cultural and economic life, the importance of women's contribution and their impact on economic development is on the increase. The share of educated women in Croatia has increased significantly and they are now more educated than men, but still participate less than men in the labour market. This presentation seeks to identify factors which affect women's labour, that are typical for Croatia, as well as the instruments and the role of the state, i.e., social policy in promoting women's labour. In any case, women are not only active in the labour market, they are often responsible for most of the unpaid work in the household, i.e., they provide care services to family members. Women's unpaid work is also extremely important for economic development, because apart from the burden and risks it presents to women and the family, it represents a loss for the state through unpaid taxes and contributions for achieved work as well as social spending costs and a reduction in the demand for services on the market. The demand for social services is partly determined by the demographic structure of society, such as an aging population, but also by the periodic positive natural growth in the past that affects the demand for care services today, and may be predictors of trends that follow.

The aim of this presentation is to underscore the impact of the women's paid and unpaid work and the potentials that it has for the economic development of Croatia, but also on future demographic and social structure. The strategic management of women's employment potential can make a significant contribution to the service sector and economic development in general. Inevitably, by promoting the development of secondary services, women's employment is often defined as the employment multiplier.

Rodne asimetrije i beskućništvo u Hrvatskoj

Beskućništvo se često razumijeva i definira kao «muški fenomen», pri čemu se zanemaruje iznimna kompleksnost i dimenzionalnost ovog socijalnog fenomena. Izlaganje prezentira i analizira životne naracije i iskustva žena koje žive u prihvatilištima za beskućnike/beskućnice u tri hrvatska grada (Zagreb, Osijek, Split). Rezultati dobiveni na temelju dubinskih intervjua ukazuju na puteve koji su kazivačice vodili u beskućništvo te aktualne strategije preživljavanja kojima nastoje riješiti svoje višeslojne probleme. Cilj izlaganja jest na temelju analize životnih priča kazivačica prezentirati rodne asimetrije s kojima su se susretale u različitim periodima svog života te u različitim socijalnim kontekstima. Konkretno, u izlaganju se diferenciraju rodne asimetrije u tri ključne sfere: 1) socijalizacijski procesi u periodu mladenaštva (dysfunkcionalne obitelji, izloženost nasilju, patrijarhalni odgoj...) i odrasle dobi (bračno nasilje, samohrano majčinstvo...); 2) na tržištu rada, gdje je subordinirana pozicija ispitanica djelomično uvjetovana «(post)tranzicijskom dramom», a djelomično njihovim spolom, dobi, stupnjem obrazovanja i zdravstvenim statusom; i, konačno, 3) u prihvatilištima za beskućnike, koji su rodno desenzibilizirani prostori, odnosno prostori neosjetljivi za specifične potrebe korisnica (na primjer, potreba za odvojenim spavaonicama, boljim higijenskim uvjetima, stručnim osobljem, mogućnošću boravka s djecom...). Unatoč tegobama sudionice istraživanja na različite načine pokušavaju izaći iz začaranoga kruga beskućništva. Pri tome postaju evidentne krize i problemi hrvatskog sustava socijalne skrbi: različitost rodnog iskustva beskućništva te rodni stereotipi i predrasude kojima se stigmatiziraju socijalno ugrožene i deprivirane populacije u Hrvatskoj.

Lynette Šikić-Mićanović, Marija Geiger
Pilar Institute, Zagreb

Gender Asymmetries and Homelessness in Croatia

Homelessness is often understood and defined as a 'male phenomenon' that disregards the remarkable complexity and dimensionality of this phenomenon. This presentation presents and analyses the life narratives and experiences of homeless women living in homeless shelters in three Croatian cities (Zagreb, Osijek and Split). Results based on in-depth interviews indicate their paths to homelessness and their actual strategies of survival in their endeavours to resolve their multifaceted problems. The aim of this paper, based on analysis of their life stories, is to present the gender asymmetries that the participants of this study have had to face at different periods of their life in different social contexts. Specifically, in this presentation, gender asymmetries are differentiated into three crucial spheres: 1) socialisation processes during youth (dysfunctional families, exposure to violence, patriarchal upbringing...) and their perpetuation in adulthood (domestic violence, single parenthood...); 2) in the labour market where their subordinate position was conditioned partially by the '(post)transitional drama', and in other ways by their sex, age, level of education and health status; and finally 3) in homeless shelters that are gender desensitised spaces -- spaces that are insensitive to the specific needs that women have in shelters (e.g., a need for separate dormitories, improved hygiene conditions, professional staff, possibilities of being with their children). Regardless of these hardships, the participants in this study attempt in different ways to exit the vicious circle of homelessness. Evidently, there are crises and problems within the Croatian social welfare system; gendered differences in homelessness experiences as well as gender stereotypes and prejudices that stigmatise socially disadvantaged and deprived populations in Croatia.

Dvostruka diskriminacija žena s invaliditetom na radu

U današnjem društvu invaliditet je izjednačen s bolešću. Iako se osobe s invaliditetom suočuju s diskriminacijom u društvu, hrvatska Vlada prepoznaje važnost uklanjanja stigme te biomedicinskog pristupa u diskusijama o invaliditetu. Njezin je cilj omogućiti osobama s invaliditetom neovisno življenje, socijalno uključivanje, nadzor i društvenu potporu. Kako bi se postigli spomenuti ciljevi, potrebno je učiniti brojne promjene.

Tijekom godina problem diskriminacije na temelju spola prepoznala je izvršna vlast i kreatori javnih politika o jednakim mogućnostima. Kao rezultat toga nastali su novi zakoni i politike radi postizanja ravnopravnosti. U današnjem društvu još uvijek postoji diskriminacija na temelju spola unatoč politikama jednakih mogućnosti. S druge strane, dvostruka diskriminacija s kojom se suočuju žene s invaliditetom nije u dovoljnoj mjeri prepoznata. Žene općenito još uvijek nisu postigle status ravnopravnih sudionika na tržištu rada, a žene s invaliditetom nisu dočekale pravdu. One se češće zapošljavaju na radnim mjestima za koja je potrebna niža kvalifikacija ili su to slabo plaćeni poslovi.

Iako zakoni i podzakonski akti RH u svezi s radom i zapošljavanjem osoba s invaliditetom postoje, nisu dovoljni u suzbijanju diskriminacije. Nedostatak razumne prilagodbe i znanja dva su glavna razloga isključivanja i izolacije žena s invaliditetom na tržištu rada. Poslodavci vrlo često nisu svjesni važnosti prilagodbe za sve zaposlene s invaliditetom. Nedostatak znanja o invaliditetu i stigma koja je s njime povezana doprinose stvaranju zapreka pri zapošljavanju.

Iako obveza «razumne prilagodbe» omogućuje svim osobama s invaliditetom zapošljavanje na radnom mjestu koje je prilagođeno njihovim potrebama, to ujedno ne znači kako će predrasude prema njima nestati. Kada je riječ o tržištu rada, mnogi poslodavci se ne pridržavaju politika o jednakim mogućnostima. Stoga ovaj problem zahtijeva analizu razloga odbijanja poslodavaca provedbe politika jednakih mogućnosti i svega što je potrebno učiniti kako bi se poštivali vrijedeći propisi RH. Radi suzbijanja diskriminacije, a posebno diskriminacije žena s invaliditetom, ovaj problem zahtijeva posebno mjesto u istraživanjima o diskriminaciji na tržištu rada.

Cilj ovog izlaganja je prikazati problematiku žena na tržištu rada kroz tri ključne hipoteze: žene s invaliditetom češće su izložene dvostrukoj ili višestrukoj diskriminaciji na tržištu rada; žene s invaliditetom imaju otežan pristup tržištu rada; žene s invaliditetom su često onemogućene u napredovanju i stručnom usavršavanju.

Double Discrimination of Women with Disabilities at the Workplace

In today's society, disability is equated with illness. Although individuals with disabilities tend to face discrimination in society, the Croatian government acknowledges the importance of shifting away from the 'stigma' and the biomedical approach when discussing disability. Their goal is to provide individuals with disabilities with independent living, social inclusion, control and social support. To achieve these goals, many changes need to be made.

Over the years, the government and policy makers have frequently addressed the issue of gender discrimination. As a result, new laws and policies have been established in an attempt to reach equality. However, in today's society, although policies have been established, gender discrimination still exists. On the other hand, the double discrimination faced by women with disabilities is not being addressed. Women in general have not reached equality in the labour force and women with disabilities have not been treated fairly. Women with disabilities are more likely to be employed in low-status or lower paid jobs.

Although Croatia has rules and regulations concerning the employment of individuals with disabilities, clearly this is inadequate. Lack of accommodation and knowledge are two main components to exclusion and isolation from the labour force. Some employers are not aware of the importance of accommodating employees with disabilities. Lack of knowledge about disability and the stigma that is associated with it contributes to employment barriers.

Although the 'duty to accommodate' ensures that individuals with disabilities are provided with employment that meets their capabilities, it does not necessarily mean that the attitudes of others will disappear. When it comes to the workplace, many employers disregard these policies. Thus, the issue that needs to be fully examined is why do employers disregard legislation and what needs to be done to ensure that employers understand the importance of such laws? This issue still needs to be carefully examined to fully eliminate discrimination.

The main purpose of this presentation is to analyse difficulties, which women with disabilities face in the labour market, by using three hypotheses. These are: women with disabilities face double and multiple discrimination in the labour market more often; women with disabilities have restricted access to the labour market; and women with disabilities are often prevented from promotion and vocational training.

Dubravka Šimonović

Odbor UN-a za uklanjanju svih oblika diskriminacije žena

Nasilje nad ženama: CEDAW – globalni standard zaštite u međunarodnome pravu

U ovome se izlaganju analizira primjena UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena na sprečavanje nasilja nad ženama. Propituje se kako se Konvencija, koja ne sadrži posebnu odredbu o nasilju nad ženama, na njega primjenjuje te način na koji je to postignuto. Stoga se analiziraju konvencijski standardi za zaštitu prava žena, konvencijski sustav izvješćivanja i doprinos Odbora za uklanjanje diskriminacije žena (Odbor CEDAW) u tumačenju i primjeni konvencijskih prava na područje nasilja nad ženama. Nakon zaključka da su odredbe Konvencije takve da omogućuju šire tumačenje svoga obuhvata, kao i da je Odbor za uklanjanje diskriminacije žena odigrao ključnu ulogu u tumačenju primjene Konvencije na nasilje nad ženama usvajanjem Opće preporuke br. 19 o nasilju nad ženama 1992. godine, postavlja se ključno pitanje - je li ovu Opću preporuku Odbora potrebno formalizirati kroz usvajanje posebnog fakultativnog protokola na Konvenciju od država stranaka Konvencije? U izlaganju se traženje odgovora na ovo pitanje ponajprije dovodi u vezu s usvajanjem Fakultativnog protokola na Konvenciju, koji omogućuje individualnu pritužbu. Analizom dosadašnjih Odluka Odbora CEDAW, a koje se odnose na nasilje nad ženama, zaključuje se da kroz njih dolazi do daljnjeg tumačenje konvencijskih standarda u konkretnim slučajevima. S obzirom na to da se odluke Odbora temelje na odredbama Konvencije i na Općoj preporuci 19, čime se ona značajno osnažuje, zaključuje se da trenutačno ipak nema izražene potrebe za njezinim daljnjim formaliziranjem u poseban fakultativni protokol na Konvenciju. Ipak, ne isključuje se takva mogućnost u doglednoj budućnosti, ako dođe do dostatnog razvoja pravne prakse Odbora CEDAW na ovome području koji bi na to upućivao.

Dubravka Šimonović

Committee on the Elimination of Discrimination against Women

Violence against Women: CEDAW – Global Standards of Protection in International Law

This presentation analyses the application of the UN Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women for the prevention of violence against women. It examines how the Convention, which does not contain a specific provision on violence against women, is applied and the way in which this is achieved. For this reason, the Convention's standards for the protection of women's rights, the Convention's system of reporting and the contribution of the Committee for the Elimination of Discrimination against Women in the interpretation and application of Convention rights in the area of violence against women are analysed. Following the conclusion that the provisions of the Convention are such that they allow for a wider interpretation of their scope, as well as that the Committee on the Elimination of Discrimination against Women has played a pivotal role in interpreting the application of the Convention on violence against women by adopting the General Recommendation No. 19 in 1992, the key question is posed – does this General Recommendation of the Committee need to be formalised through the adoption of a special optional protocol to the Convention by the states parties to the Convention. In this presentation, the search for a solution to this question is primarily brought into connection with the adoption of the Optional Protocol to the Convention, which allows for individual complaints. Through an analysis of Decisions of the CEDAW Committee regarding violence against women, it is concluded that through them comes further interpretation of Convention standards by the CEDAW Committee in specific cases. Since the Decisions of the Committee are based on the provisions of the Convention and on the General Recommendation No. 19, by which it is made significantly stronger, it is finally concluded that now there is after all no expressed need for its further formalisation in a special optional protocol to the Convention. However, such a possibility in the near future is not being excluded, as far as there is sufficient development of the legal practice of the CEDAW Committee in this area that might point to it.

Nasilje nad ženama – situacija u Hrvatskoj

Nasilje nad ženama spada u najekstremnije oblike kršenja ženskih ljudskih prava i sustavne diskriminacije žena. Prisutno je u svim društvima, a jedine su razlike u oblicima nasilja, odnosu prema njemu, kao i mehanizmima zaštite žena. Zbog svega navedenog, ono je prepoznato kao dominantan društveni problem u velikom broju zemalja.

Unatoč brojnim međunarodnim konvencijama, deklaracijama, preporukama i primjerima dobre prakse, u Hrvatskoj su pomaci napravljeni tek unatrag 15 godina, prije svega zahvaljujući radu ženskih organizacija koje su otvorile ovu temu, ukazale na dominantne oblike nasilja, započele sa zaštitom žrtava te pokrenule nužne zakonodavne promjene.

Iako se od kraja 1990-ih primjećuje napredak, u Hrvatskoj i dalje postoji ozbiljan problem vezan uz minimaliziranje nasilja protiv žena. U ovom izlaganju analizirat će se razlozi koji tome doprinose.

Na prvome mjestu jest utvrđivanje stvarne rasprostranjenosti nasilja. Dostupni izvori jesu službene prijave nasilja policiji, rezultati istraživanja te podaci direktnog rada ženskih organizacija. Međutim, oni su međusobno nesukladni i u većini slučajeva niti ne pokrivaju sve oblike nasilja. Nesklad u podacima dovodi do obezvređivanja većine drugih izvora podataka osim policijskih.

Sljedeći važan izvor problema jest niska stopa prijavljivanja, odnosno visoka proporcija «tamnih» brojki. Nepostojanje odgovarajućih servisa za žrtve, težak i diskriminatoran postupak prijavljivanja, procesuiranja i sankcioniranja nasilja, kao i iznimna brojnost predrasuda prema žrtvama samo su prvi na popisu glavnih razloga neprijavlivanja nasilja.

Nizak broj prijava utječe na to da se problem nasilja protiv žena u cijelosti ne doživljava i ne tretira ozbiljno. Dok se neki njegovi oblici, kao što je nasilje u obitelji, izdvajaju kao zaseban fenomen, ostali se ignoriraju.

Kada uza sve navedeno uključimo postojeće predrasude prema ženama, dobivamo vrlo moćnu kombinaciju koja utječe na rad svih relevantnih čimbenika u procesuiranju nasilja i zaštiti žrtava. Neprepoznavanje nasilja protiv žena kao urgentnog problema cijena je koju žene u Hrvatskoj plaćaju svakodnevno svojim životima i tijelima.

Maja Mamula

Women's room – The Centre for Sexual Rights, Zagreb

Violence against Women – Situation in Croatia

Violence against women represents one of the most extreme forms of violation of women's human rights and a systematic discrimination of women. It exists in all societies while differences exist in the forms of violence, attitudes towards it and mechanisms for the protection of women. Due to all the aforementioned, it is recognised as a dominant social problem in a large number of countries.

Despite numerous international Conventions, Declarations, Recommendations and Good Practice examples, Croatia has only made advancements in the past 15 years. This can be mostly seen in the work of women's organizations that have addressed this topic, indicated dominant forms of violence, established protection for victims, and initiated the necessary legal changes.

Although advancements were evident at the end of the nineties, the alarming problem of minimizing violence against women in Croatia persists. This presentation will analyse reasons that contribute to this phenomenon.

The first issue is a real assessment of the prevalence of violence. Available sources include official reports of violence reported to the police, research results and data that is a result of the direct work of women's organizations. However, they are disparate and in the most cases do not cover all forms of violence. Discrepancies in data lead to a devaluation of most sources with the exception of data from the police.

Another important source of the problem is the low level of reporting, namely, the high proportion of hidden numbers. Lack of adequate services for victims, the arduous and discriminatory process of reporting, processing and sanctioning violence as well as an enormously high level of prejudice towards victims – are some of the main reasons as to why this violence remains unreported.

A low level of reports influences the general attitude towards the problem of violence against women and as a result, it is not regarded as a serious issue. While some of its forms, such as violence in the family, are regarded as a specific phenomenon, other forms are ignored.

By including existing prejudice towards women into the analysis, we get a very powerful combination that influences the work of all relevant factors in violence case processing and the protection of victims. The failure to recognise the violence of women as an alarming problem is the price that women have to pay everyday with their lives and bodies in Croatia.

Kaznenopravni aspekti obiteljskog nasilja

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 129/00) u hrvatsko kazneno zakonodavstvo prvi je puta uvedeno kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. U radu se kritički analiziraju pojedini teorijski aspekti navedenoga kaznenog djela te se ispituje kako ga je sudska praksa prihvatila i na koji ga način primjenjuje. U nastavku se ukazuje na praktične posljedice do kojih dovodi preklapanje odredaba Kaznenog zakona i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Analiziraju se i moguće promjene, uključujući i eventualno redefiniranje ovoga kaznenog djela, do kojih bi mogle dovesti buduće izmjene Kaznenog zakona. Završno se raščlanjuje kakve je posljedice uvođenje kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji imalo na obiteljsko nasilje kao općedruštveni problem, osobito imajući na umu činjenicu kako su najčešće žrtve nasilja u obitelji žene.

Igor Martinović
Law Faculty, University of Rijeka

The Criminal Law Approach to Domestic Violence

The domestic violence offence was introduced into Croatian criminal legislation for the first time through the Criminal Code Amendment Act (Official Gazette 129/00). In this presentation, particular theoretical aspects of the mentioned offence are thoroughly analysed. Furthermore, the development of case law on domestic violence and the approval by the judiciary is examined. The article points to the practical consequences of the overlapping of the Criminal Code and the Domestic Violence Protection Act. The possible amendments to the Criminal Code are analysed, together with a possible redefinition of the aforementioned offence. Finally, the social consequences brought by the introduction of the domestic violence offence are stated, especially considering that the overwhelming majority of victims of domestic violence are women.

Alison Diduck
University College London

Reprodukcija i «problem ravnopravnosti»

Zakoni ne mogu promijeniti reproduktivne kapacitete muškaraca i žena, no mogu propisati društvene i pravne posljedice tih kapaciteta, a to i čine. Biologija može odrediti da samo žene postaju trudne, no pravo ima širok spektar mogućnosti kojima određuje što ta sposobnost znači za žene (LEAF, 1988) – kao pripadnice klase u odnosu na muškarce, i kao pojedinke zaštićene građanskim, političkim i socijalnim pravima.

Ovo će izlaganje istražiti osobne i društvene posljedice jedinstvene ženske reproduktivne sposobnosti te će tvrditi da ljudska prava, nacionalna i međunarodna, imaju važnu - ako ne i ekskluzivnu - ulogu u jamčenju da te posljedice neće uključivati poteškoće, patnju, nepogodnosti ili nešto gore. Zatim ću ustvrditi, pozivajući se na Fredman (2009), da država ima i pozitivne obveze – poduzimati mjere, i negativne obveze - suzdržati se od kršenja, te da te obveze mogu biti utužive u pravu.

Alison Diduck
University College London

Reproduction and the 'Equality Problem'

Laws cannot alter the reproductive capacities of men and women. However, they can and do prescribe the social and legal consequences, which attach to those capacities. Biology may dictate that only women can become pregnant, but the law then has a full range of options to determine what this ability means for them (LEAF 1988) both as a class relative to men, and as individuals protected by civil, political and social rights.

This presentation will explore the personal and social consequences of women's unique reproductive capability and maintain that human rights law, domestic and international, has an important if not exclusive role to play to ensure that those consequences do not include hardship, suffering, disadvantage or worse. It will then argue, following Fredman (2009), that the state has both positive duties of action and negative duties of restraint in this regard and that those duties are justiciable in law.

Reprodukcija i društvena kontrola: Reprodiktivni status žena u Hrvatskoj i stavovi o reprodiktivnim pravima

Tema izlaganja jest reprodiktivna politika i reprodiktivni status žena u Hrvatskoj. Polazeći od načela samodeterminacije žena u reprodiktivnoj (žene - subjekti reprodiktivne, zbog vlastitih zaloga i rizika tijela i zdravlja trebaju imati najveći udio u odlučivanju o reprodiktivnoj), glavni cilj rada jest pokazati da se reprodiktivni status žena u Hrvatskoj podcjenjuje, čime se povećavaju rizici njihova reprodiktivnog zdravlja, stigmatizirajućih etiketa i povećanja diskriminacije. Problem statusa i reprodiktivnog zdravlja žena ostvaruje se reprodiktivnom politikom koja se u Hrvatskoj počela prakticirati kroz uskraćivanje samodeterminacije žena i parova te derogiranje nekih njihovih već stečenih prava. Osobito su tzv. «neplodni parovi» i žene izvan braka izvrgnuti retraditionalizaciji vrijednosti i regresiji prava glede reprodiktivnih odluka. Recentna reprodiktivna politika u Hrvatskoj pokazuje se tako regresivnom. Nositelji te politike, osim mjerodavnih državnih i zakonodavnih, sve više postaju i nemjerodavne institucije, osobito Katolička crkva.

Dodatni problem reprodiktivne politike u Hrvatskoj jest ignoriranje institucija - nositelja reprodiktivnih politika stavova javnog mnijenja iz empirijskih istraživanja reprodiktivne i rodnih odnosa. Na primjeru rezultata istraživanja o percepciji, stavovima i iskustvima rodne diskriminacije u Hrvatskoj, provedenom u Hrvatskoj 2009. godine na reprezentativnom uzorku od 1363 ispitanika/ispitanice, kao i drugih istraživanja, nastojat će se potkrijepiti potpora ovih istraživanja ženskom pravu izbora o zadržavanju trudnoće, kao i pravu žena i parova na medicinski potpomognutu oplodnju, bez obzira na njihov bračni status. Također će se pokazati razlike u gledištima oko reprodiktivnih odluka između žena i muškaraca u hrvatskom društvu. Žene pokazuju više svijesti i potrebe za modernijim pristupom vlastitim reprodiktivnim pravima, odlukama o reprodiktivnoj te pristupima reprodiktivnim tehnikama, dok muškarci u tim pitanjima iskazuju nešto konzervativnija stajališta.

Branka Galić
Faculty of Arts, University of Zagreb

Reproduction and Social Control: The Reproductive Status of Women in Croatia and Attitudes about Reproductive Rights

The paper discusses the reproductive policies and reproductive status of women in Croatia. Starting from the principle of women's self-determination in reproduction (women – the subjects of reproduction should have the largest share in making decisions about reproduction as a result of their own investments and risks for the body as well as their health). The main aim of this paper is to show that the reproductive status of women in Croatia is underestimated, which increases the risks of reproductive health of women, stigmatized labels and discrimination. The problem of status and women's reproductive health is realized through reproductive politics which is being practised in Croatia through the denial of women's and couple's own-determination as well as the loss of some of their already achieved rights. Specially, so called 'infertile couples' and women outside marriage are subjected to value re-traditionalisation and regression of rights in terms of reproductive decisions. Recent reproductive politics in Croatia appear to be regressive. Holders of this policy with the exception of authorized government and legislative bodies are becoming increasingly incompetent institutions, especially the Catholic Church.

An additional problem of reproductive politics in Croatia is that institutions that create reproductive policies ignore public opinion from empirical studies about reproduction and gender relations. Using research results from a study on the perception, attitudes and experiences of gender discrimination in Croatia, conducted in 2009 in Croatia on a representative sample of 1363 participants, like other research, this paper will show the support for women's rights to choose as well as women's and couples' rights to medically assisted reproduction regardless of their marital status. It will also show differences in views about reproductive decisions between women and men in Croatian society. Women show more awareness and the need for a more modern approach to their own reproductive rights, reproductive decisions and access to reproductive techniques, while men hold views that are more conservative.

BILJEŠKE O AUTORIMA
NOTES ABOUT AUTHORS

Jadranka Rebeka Anić doktorirala je na Katoličko-teološkom fakultetu Sveučilišta u Beču. Kao znanstvena suradnica radi u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar – Centar Split. Predaje u sklopu predmeta *Religija i rod* magistarskog programa Religijskih studija Sveučilišta u Sarajevu. Kao vanjska suradnica Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru predavala je kolegij *Žene i Crkva*. Autorica je niza radova s područja feminističke teologije. Osim knjige *Više od zadanoga. Žene u Crkvi u Hrvatskoj u 20. stoljeću* (2003.), koautorica je triju priručnika i suurednica nekoliko međunarodnih i domaćih zbornika. Sudjelovala je u nekoliko međunarodnih i domaćih projekata te vodila dva projekta Franjevačkog instituta za kulturu mira: *Muško i žensko, stvori ih. Žene i muškarci u življenju i službi Božjeg poslanja*; i *Nasilje nad ženama u obitelji – teološko-pastoralni izazov*. Članica je dviju međunarodnih i dviju domaćih udruga te predsjednica Hrvatske sekcije Europskog društva žena u teološkom istraživanju. Područje interesa: teološka antropologija, feministička teologija, pastoralna teologija.

Jadranka Rebeka Anić holds a PhD from the Catholic Theological Faculty, University of Vienna. She works at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences – Split Centre, as a research associate. She teaches *Religion and Gender* as part of the MA Religious Studies program at the University of Sarajevo. As a visiting professor, she taught a course on *Women and the Church* at the Department of Sociology, University of Zadar. She has also published a number of papers in the field of feminist theology. She is the author of the book *More than Given. Women in the Church in Croatia in 20th Century* (2003) and a co-author of three text-books, as well as co-editor of several international and national collections of papers. She has participated in several international and national research projects and was the principal researcher of two projects within the Franciscan Institute for the Culture of Peace: *Male and Female, He Created Them. Men and Women in the Service of God's Mission*; and *Violence against Women in Family – A Theological and Pastoral Challenge*. She is a member of two international and two national associations, and she is the president of the Croatian Section of the European Society of Women in Theological Research. Fields of interest: theological anthropology, feminist theology, pastoral theology.

Nadežda Čačinović školovala se u Zürichu, Bernu, Beogradu, Murskoj Soboti i Ljubljani. Studirala je filozofiju, komparativnu književnost, povijest umjetnosti i lingvistiku u Ljubljani, Bonnu i Frankfurtu. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Ljubljani (filozofiju i komparativnu književnost), a doktorat iz filozofije obranila je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1976. zaposlena je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, najprije kao asistentica pa kao docentica (1985.), izvanredna profesorica (1989.) te redovita profesorica (1998.). Od 1995. do 1999. godine redovno gostuje kao profesorica na Jan van Eyck Postgraduate Centre u Maastrichtu. Godine 1995. sudjeluje u osnivanju Centra za ženske studije u Zagrebu i od tada ondje i predaje. Objavila je sljedeće knjige: *Subjekt kritičke teorije* (1980.); *Pisanje i mišljenje* (1981.); *Estetika njemačke romantike* (1987.); *Estetika* (1988.); *Ogled o pismenosti* (1994.); *U ženskom ključu* (2001.); *Doba slika u teoriji mediologije* (2001.), *Parvulla aesthetica* (2004.); *Vodič kroz svjetsku književnost za inteligentnu ženu* (2007.); *Zašto čitati filozofe* (2009.); a uredila je i zbornik *Žene i filozofija* (2006.). Područje interesa: estetika odnosno teorije medija i percepcije u najširem smislu - u umjetnosti, u povijesti knjiga i čitanja, s obzirom na različite skopičke režime, te filozofija roda.

Nadežda Čačinović attended school in Zurich, Bern, Belgrade, Murska Sobota and Ljubljana. She studied philosophy, comparative literature, history of art and linguistics in Ljubljana, Bonn and Frankfurt. She graduated in philosophy and comparative literature at the University of Ljubljana, while she obtained her PhD in philosophy at the University of Zagreb. Since 1976 she has been working at the Faculty of Arts in Zagreb, first as an assistant, then as a senior lecturer (1985), reader (1989) and finally as a professor (1998). Between 1995 and 1999 she was a regular visiting professor at the Han van Eyck Postgraduate Centre in Maastricht. In 1995 she participates in the establishment of the Centre for Women's Studies in Zagreb, where she has been lecturing since its founding. She published the following books: *The Subject of Critical Theory* (1980); *Writing and Thinking* (1981); *Aesthetics of German Romanticism* (1887); *Aesthetics* (1988); *An Essay on Literacy* (1994); *Constructed as Female* (2000); *Introducing Mediology* (2001); *Parvulla aesthetica* (2004); *An Intelligent Woman's Guide to World Literature* (2007); *Why Read Philosophers?* (2009), and *Women and Philosophy* (ed.) (2006). Areas of interest: aesthetics, in other words, theory of media and perception in the widest possible sense: in arts, history of books and reading in relation to different scopic regimes and the philosophy of gender.

Alison Diduck završila je dodiplomski studij 1979. u Manitobi, Kanada, a 1983. diplomirala je pravo, također u Manitobi. Godine 1988. magistrirala je pravne znanosti na Sveučilištu u Londonu. Redovita je profesorica na University College London u Ujedinjenom Kraljevstvu. Predaje *Uvod u pravo*; *Pravna metoda*; *Pravna teorija*; i *Obiteljsko pravo* na dodiplomskom studiju te *Pravna teorija*; *Rod, pravo i država*; *Tekuća pravna pitanja*; *Rod i ljudska prava* na postdiplomskim studijima. Od 1984. do 1992. godine bila je odvjetnica u Winnipegu, Kanada, a specijalizirala se za obiteljsko pravo, prava djece i pravo jednakosti prema kanadskoj Povelji prava. Njezini su interesi u području obiteljskog prava, pravne teorije, ljudskih prava, roda i feminističkih perspektiva u pravu. Objavljivala je u mnogim domaćim i međunarodnim časopisima i zbornicima radova. Njezine knjige uključuju: *Obitelji prava* (2003.), *Obiteljsko pravo, rod i država* (s Felicity Kaganas, 1. ed. 1999.; 2. ed. 2006.), *Feminističke perspektive obiteljskog prava* (s Katherine O'Donovan, 2006.), *Brak i izvanbračna zajednica: reguliranje intimnosti, osjećaja i brige*.

Alison Diduck, BA 1979 Manitoba, Canada; LLB 1983 Manitoba, Canada; LLM 1988 University of London; is Professor of Law at UCL in London, UK. She teaches *Introduction to Law: Legal Method; Jurisprudence; and Family Law* on the LLB degree and *Jurisprudence; Gender, Law and the State: Current Legal Issues; Gender and Human Rights; and Family Law and Society* on the LLM/MA degree. From 1984 to 1992 she practised as Barrister and Solicitor in Winnipeg, Canada, specialising in family and child law and equality law under the Canadian Charter of Rights and Freedoms. Alison's research interests are in the field of family law, legal theory, human rights law, gender issues and feminist perspectives in law. Her work appears in numerous publications including national and international refereed journals and edited collections. Alison's books include *Law's Families* (2003), *Family Law, Gender and the State* (with Felicity Kaganas, 1st ed 1999; 2nd ed 2006), *Feminist Perspectives on Family Law* (with Katherine O'Donovan, 2006), and *Marriage and Cohabitation: Regulating Intimacy, Affection and Care* (2008).

Renata Franc diplomirala je psihologiju 1991. godine, magistrirala iz područja socijalne psihologije 1997. godine te doktorirala iz područja socijalne psihologije 2001. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Zaposlena je kao viša znanstvena suradnica u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, a voditeljica je znanstveno-istraživačkog projekta *Društveni stavovi i međugrupni odnosi u hrvatskom društvu*. Kao vanjska suradnica u statusu izvanredne profesorice nositeljica je kolegija iz područja socijalne i političke psihologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, a predaje i na Zagrebačkoj školi ekonomije i menadžmenta. Samostalno ili u koautorstvu objavila je jednu knjigu, dvadesetak znanstvenih i stručnih radova te sudjelovala na većem broju domaćih i međunarodnih konferencija. Područja interesa: stavovi, predrasude, međugrupni odnosi, vrijednosti, socijalne devijacije i antisocijalna ponašanja.

Renata Franc holds a BA in psychology (1991), MA in social psychology (1997) and PhD in social psychology (2001) from the Faculty of Arts in Zagreb. She is a senior research associate at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Zagreb, Croatia, and the principal researcher of the scientific project *Social Attitudes and Inter-group Relations in Croatian Society*. She teaches social and political psychology courses at the Department of Psychology at the Centre for Croatian Studies, University of Zagreb and at Zagreb's School of Economics and Management. Independently or as a co-author, she has published one book, 22 scientific and scholarly articles and participated in about 19 international and national conferences. Her research interests include attitudes, prejudices, inter-group relations, values, social deviance and antisocial behavior.

Judith Frishman završila je dodiplomski studij 1976. godine (*Magna cum laude*) na Barnard College (Columbia University). Postdiplomski (1983.) i doktorski studij (1992., *Cum laude*) iz semitskih studija završila je na Leiden University, Nizozemska, gdje je od 1995. do 2005. godine bila nositeljica Katedre za povijest židovsko-kršćanskih odnosa. Od 1998. do 2009. godine bila je redovita profesorica *Povijesti i kulture rabinskog judaizma* na Tilburg University, a od rujna 2008. nositeljica je Katedre židovskih studija na Fakultetu humanističkih znanosti, Leiden University. Profesorica Judith Frishman u svojim se istraživanjima fokusirala na židovsko-kršćanske odnose, s naglaskom na židovske vjerske reforme i životne uvjete u Nizozemskoj i Njemačkoj od osamnaestog do dvadesetog stoljeća. U svojim istraživanjima bavi se i posljedicama prosvjetiteljstva i modernizacije na židovski kolektivni i individualni identitet u Zapadnoj Europi. Nedavno je pokrenula komparativno istraživanje o emancipaciji Židova u Zapadnoj Europi tijekom devetnaestog i ranog dvadesetog stoljeća i muslimana u današnjoj Europi.

Judith Frishman obtained her BA degree *Magna cum laude* from Barnard College (Columbia University) in 1976. She then went on to receive both her MA (1983) and PhD (1992) in Semitic Studies *cum laude* in Leiden. Between 1995-2005 she occupied a special chair in the history of Jewish-Christian relations at Leiden University. From 1998 until 2009 she was full professor of the *History and Culture of Rabbinic Judaism* at Tilburg University and as of September 2008 she holds the newly founded chair in Jewish Studies at the Humanities Faculty of Leiden University. Professor Judith Frishman's research focuses on Jewish-Christian relationships, with a strong stress on Jewish religious reform and accommodation in The Netherlands and Germany in the 18th-20th centuries. Her work concerns the effects of Enlightenment and modernity on Jewish identity, both collective and individual, in Western Europe. She has recently initiated comparative research on the emancipation of Jews in Western Europe during the nineteenth and early twentieth centuries, with that of Muslims in Europe today.

Branka Galić doktorirala je u području društvenih znanosti, polje sociologije, na Sveučilištu u Zagrebu 1999. godine. Od 2002. godine zaposlena je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radi na projektima *Modernizacija i identitet hrvatskog društva*, *Socio-kulturna integracija i razvoj te Multikulturalizam - politike i novi društveni pokreti*. Bila je voditeljica projekata *Identifikacija standarda diskriminacije žena pri zapošljavanju u Republici Hrvatskoj* (2007.) i *Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Hrvatskoj* (2009.). Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu nositeljica je kolegija *Sociologija roda, Feminističke teorije i pokreti* te *Sociologija porodice*, od kojih je prva dva uvela na Zagrebačko sveučilište. Na doktorskom studiju sociologije u Zagrebu predaje kolegij *Rod, ženski pokreti i društvo*. Na Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu u Zagrebu nositeljica je kolegija *Sociologija rada*. Na Filozofskom fakultetu u Splitu uvela je kolegij *Sociologija žena* (2008.). Područja njezina interesa jesu teorijska i empirijska istraživanja iz područja žena i roda, rodnog identiteta, rodne stratifikacije, rodne diskriminacije, seksizma i feminističkih teorija i pokreta. 2005. godine inicirala je i pokrenula interdisciplinarnu međunarodnu znanstvenu konferenciju *Društvena stigmatizacija žena – primjer ženskih reproduktivnih prava* (u organizaciji Hrvatskog sociološkog društva i Fondacije Heinrich Böll).

Branka Galić obtained her Ph.D. in the area of Social Sciences - Sociology at the University of Zagreb in 1999. She has been employed at the Faculty of Arts in Zagreb, since 2002. She has worked on the projects *Modernisation and Identity in Croatian society*, *Socio-cultural Integration and Development* and *Multiculturalism - Politics and New Social Movements*. She was also the principal researcher in the projects *An Identification of the Standards of Discrimination against Women in Employment in Croatia* (2007) and *Perception, Experiences and Attitudes about Gender Discrimination in Croatia* (2009). At the Faculty of Arts in Zagreb she teaches the course *Sociology of Gender, Feminist Theories and Movements* and *Sociology of Family* (the first two were introduced by her at the University of Zagreb). As part of the doctoral study programme in Sociology in Zagreb, she teaches *Gender, Women's Movements and Society*. At the RGN Faculty in Zagreb she teaches the course *Sociology of Work* while at the Faculty of Arts in Split, she introduced the course *Sociology of Women* in 2008. The areas of her research interest are theoretical and empirical research in the field of women and gender relations, gender identity, gender stratification, gender discrimination, sexism and feminist theories and movements. In 2005 she initiated and set forward an interdisciplinary international scientific conference *Social Stigmatization of Women – An Example of Women's Reproductive Rights* (organized by the Croatian Sociological Association and the Heinrich Böll Foundation).

Marija Geiger radi kao znanstvena suradnica u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Diplomirala je 1997. godine, magistrirala 2005. godine i doktorirala 2008. godine sociologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U fokusu njezina znanstvenog interesa jesu socio-kulturni aspekti održivog razvoja, rodne dimenzije odnosa spram prirode, potencijali i dosezi lokalnih kultura u održavanju i promoviranju biokulturnog diverziteta. Predaje na Hrvatskim studijima i na Studiju dizajna (pri Arhitektonskom fakultetu) u Zagrebu. Sudjelovala je na dva međunarodna projekta te izlagala na nekoliko međunarodnih skupova. Autorica je niza radova te dviju knjiga, *Kulturalni ekofeminizam – simboličke i spiritualne veze žene i prirode* (2006.) i *S onu stranu monokulture – tradicijska znanja o okolišu i mreža života* (2009.).

Marija Geiger works as a research associate at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Zagreb. She graduated in 1997, received her Master's degree in 2005 and a Doctoral degree in 2008 at the Department of Sociology, Faculty of Arts (University of Zagreb). The focus of her scientific interests are socio-cultural aspects of sustainable development, gender dimensions of the relationship to nature, and the potentials and scope of local cultures in maintaining and promoting biocultural diversity. She teaches at the Centre for Croatian studies (University of Zagreb) and the School of Design (Faculty of Architecture, University of Zagreb) in Zagreb. She has also participated in two international projects and presented at several international scientific conferences. She has published several scientific papers and two books – *Cultural Ecofeminism – Symbolical and Spiritual Connections between Woman and Nature* (2006) and *Beyond Monoculture – Traditional Environmental Knowledge and the Web of Life* (2009).

Jane Gordon diplomirala je pravnu teoriju na Sveučilištu u Oxfordu 1993. godine. Kvalificirala se i radila kao odvjetnica do 1999. godine. Godine 2000. magistrirala je na King's College London s izvrsnim, specijalizirajući se za područje međunarodnih te nacionalnih ljudskih prava. Od tada radi u pravnoj praksi i javnim politikama glede ravnopravnosti i ljudskih prava. Postala je članica odvjetničke komore Engleske i Walesa u studenom 2001. godine. Između 2004. i 2009. godine bila je docentica na Sveučilištu Kingston, gdje je predavala o ljudskim pravima. Bila je suosnivačica kingstonskog dodiplomskog i poslijediplomskog studija o ljudskim pravima, a predavala je i na svim kolegijima dodiplomskog studija. Trenutno je gostujuća profesorica na London School of Economics (LSE). Tijekom 2008. i 2009. godine organizirala je i poučavala na poslijediplomskom seminaru o ljudskim pravima žena, i to na LSE i School of Oriental and African Studies (SOAS). Njezini istraživački interesi vežu se uz reformu sigurnosnog sustava, tranzicijsku pravdu, prava žena, ravnopravnost i zločin iz mržnje. Nedavno je u koautorstvu s prof. Chinkin napravila analizu implementacije CEDAW-a u Ujedinjenom Kraljevstvu (publikacija u tisku).

Jane Gordon completed her BA (Hons) in Jurisprudence at Oxford in 1993. She qualified and worked as a litigation lawyer until 1999. In 2000, she obtained Distinction in the LLM at King's College, London, specialising in international and domestic human rights law. Since then, she has worked in equality and human rights legal practice and policy. Ms Gordon was called to the Bar of England and Wales in November 2001. Between 2004 and 2009, Ms Gordon was Senior Lecturer in Human Rights at Kingston University. She co-devised Kingston's MA and BA in Human Rights and taught on all core modules of the MA. Ms Gordon is currently a Visiting Fellow at the London School of Economics (LSE). In 2008-09, she convened and taught the post-graduate courses on the *Human Rights of Women* at both LSE and the School of Oriental and African Studies (SOAS). Ms Gordon's research interests include security sector reform, transitional justice, women's rights, equality and hate crime. She has recently co-written an analysis of the UK's implementation of CEDAW with Prof. Chinkin (publication forthcoming).

Ivana Kapor Šafranko diplomirala je 2004. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pri Studijskom centru za socijalni rad, gdje je sudjelovala i u izvođenju nastave (vodila vježbe iz kolegija *Socijalni rad s porodicom*). Na DID Deutsch-Institut u Frankfurtu/Main u Njemačkoj 2003. godine završila je program usavršavanja njemačkog jezika. Od 2005. godine zaposlena je u Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u Upravi za branitelje, Odjel za psihosocijalnu pomoć. Poslijediplomski doktorski studij iz socijalne politike upisala je 2006. godine na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Područja znanstvenog interesa: politika zapošljavanja, nezaposlenost, demografija.

Ivana Kapor Šafranko graduated in 2004 at the Faculty of Law, University of Zagreb, at the Study Centre for Social Welfare, where she also participated in teaching (led exercises in the course *Social Work with Families*). At the DID Deutsch-Institut in Frankfurt/Main, Germany in 2003 she completed a training program to improve her German. Since 2005, she has been employed at the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, the Administration for Veterans in the Department of psycho-social support. In 2006, she enrolled in a doctoral programme in Social Policy at the Faculty of Law in Zagreb. Her areas of interest include: employment policies, unemployment, demography.

Biljana Kašić je feministička teoretičarka i aktivistkinja, a područja njezina znanstvenog interesa jesu feminističke teorije i teorije identiteta, epistemologija i etika, postkolonijalni studiji i dekolonizacija spoznaje, pravednost i kultura otpora. Svojim dugogodišnjim znanstvenim i predavačkim radom i gostovanjem u različitim znanstvenim i obrazovnim ustanovama u Hrvatskoj i inozemstvu promiče i osvjeđuje važnost feminističke politike spoznaje kao osobitog „teorijskog aktivizma“ i interdisciplinarnog polja znanja. Dugogodišnja je koordinatorica neovisne obrazovne ustanove Centra za ženske studije (1995.-2006.), a sada djeluje kao profesorica na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru. Do sada je osobno ili u koautorstvu objavila nekoliko knjiga i više znanstvenih i stručnih radova u Hrvatskoj i inozemstvu te sudjelovala u desetak projekata nacionalne i međunarodne razine. Članica je Hrvatskog sociološkog društva i Centra za ženske studije, članica europske sveučilišne mreže ATHENA3 i europske sveučilišne asocijacije AtGender (*The European Association for Gender Research, Education and Documentation*), a u statusu je vanjske ekspertice Vijeća Europe. U uredništvu je časopisa *Treća*, Centra za ženske studije.

Biljana Kašić is a feminist theorist and activist, and the areas of her research interest include feminist theories and identity theories, epistemology and ethics, postcolonial studies and decolonisation of knowledge, justice and the culture of resistance. Through her long-term scientific and teaching engagement as well as through visiting professorships at scientific and educational institutions in Croatia and abroad she promotes and witnesses the importance of feminist politics of knowledge as a special 'theoretical activism' and the interdisciplinary field of knowledge. She was the coordinator of the Centre for Women's Studies (1995 – 2006), an independent educational institution and now she is a professor at the Department of Sociology, University of Zadar. She has published independently or as a co-author, a few books and a number of scientific and scholarly papers in Croatia and abroad, and she has participated in around 10 national and international projects. She is a member of the Croatian Sociological Society and the Centre for Women's Studies, European University Network ATHENA3 and the European University Association AtGender (*The European Association for Gender Research, Education and Documentation*), and she is an external expert for the Council of Europe. She is on the editorial board of the journal *The Third* of the Centre for Women's Studies.

Smiljana Leinert-Novosel diplomirala je i doktorirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, gdje ostvaruje svoju profesionalnu karijeru - danas je redovita profesorica u trajnom zvanju. Na Fakultetu političkih znanosti sudjeluje u nastavi na dodiplomskoj, diplomskoj te doktorskoj razini u predmetima *Statistika, Komunikologija, Mediji i rodne uloge, Žene i politika*; a također sudjeluje u izvođenju poslijediplomskog specijalističkog studija *Vodstvo* na Ekonomskom fakultetu te doktorskog studija na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu. Dr. Leinert-Novosel sudjelovala je na mnogim domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima, a u razdoblju od 2001.-2003. godine bila je članica ekspertne skupine Vijeća Europe za balansiranu participaciju žena i muškaraca u procesima političkog i javnog odlučivanja. Objavila je brojne radove u domaćim i stranim časopisima, a autorica je nekoliko knjiga i monografija. Tijekom godina bila je voditeljica brojnih projekata vezanih uz proučavanje društvenog položaja žena te javno komuniciranje. Na fakultetskoj i sveučilišnoj razini obnašala je najviše funkcije: dekansku, prodekansku, voditeljice Studija novinarstva i odnosa s javnošću, predsjednice Vijeća društveno-humanističkog područja. Aktivna je u znanstvenoj i široj društvenoj zajednici, što je vidljivo kroz suradnju s udrugama civilnog društva i medijske istupe uz odgovarajuće teme. Tri su ključna područja znanstvenog interesa i djelovanja: onaj metodološki, vezan uz istraživanja u političkim znanostima, drugi je usmjeren na proučavanje rodničkih politika u različitim regijama svijeta, s posebnim naglaskom na zemlje demokratske tranzicije, posebice iskustva Hrvatske; treći smjer interesa i proučavanja vezan je uz javno komuniciranje u sferi politike i gospodarstva.

Smiljana Leinart-Novosel holds a PhD from the Faculty of Political Sciences in Zagreb where she is a full-time professor. She teaches undergraduate, graduate and postgraduate courses including: *Statistics, Communication Studies, Media and Gender Roles, Women and Politics*. She also teaches at the postgraduate specialist studies *Leadership* at the Faculty of Economics in Zagreb and in the PhD studies programme at the Faculty of Education and Rehabilitation in Zagreb. She has participated in many national and international conferences. From 2001 to 2003 she was a member of the Council of Europe expert group for the Balanced Participation of Women and Men in Political and Public Decision-making. She has published a number of articles in national and international journals and authored a few books and monographs. She was a coordinator for a number of projects on the position of women in society and public communication. She has held many functions at the Faculty and the University: as Dean, Vice Dean, coordinator of journalist studies and public relations, president of the Committee on Social and Humanistic Sciences. She is active in the scientific and wider society, as can be seen from her cooperation with civil society and public speeches on relevant topics. Her three main areas of scientific interest and work are: first, methodological, connected to political science research; second, investigation of gender politics in different regions of the world, with a focus on countries in democratic transition, particularly Croatian experiences; and third, research on public communication in politics and the economy.

Gordana Lukač Koritnik diplomirala je pravo u Zagrebu 1974. godine. Do 2003. godine radila je kao odvjetnica, često zastupajući žene žrtve obiteljskog nasilja i druge slučajeve iz područja obiteljskog i radnog prava. Od 1995. do 2003. godine surađivala je s Grupom za ženska ljudska prava B.a.B.e. i Autonomnom ženskom kućom Zagreb, na izravnoj pravnoj pomoći ženama, ali i kao stručnjakinja za analizu zakona iz perspektive rodne ravnopravnosti. Sudjelovala je u radu brojnih važnih svjetskih konferencija, uključujući godišnja zasjedanja Komisije za status žena i Komisije za ljudska prava Ujedinjenih naroda, Savjeta Europe, Pakta o stabilnost i drugih svjetskih foruma. Inicirala je i vodila međunarodno priznati projekt SEELINE, koji se sastojao od komparativne analize nacionalnih zakonodavstava iz rodne perspektive u 10 zemalja regije Jugoistočne Europe i planiranja kampanja za poboljšanje tih zakonodavstava te njihovo usklađivanje sa svjetskim standardima. Hrvatski sabor imenovao ju je 2003. pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova. Sukladno svojim zakonskim ovlastima, nadgleda provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova i drugih zakona i propisa, predlaže izmjene i dopune zakona, radi na pritužbama vezanim uz diskriminaciju na osnovi spola, bračnog ili obiteljskog statusa i seksualne orijentacije te svojim javnim djelovanjem ukazuje na područja u kojima ravnopravnost spolova još nije dostignuta.

Gordana Lukač Koritnik graduated from the Faculty of Law in Zagreb in 1974. Until 2003, she was an attorney often representing women that were victims of domestic violence and other cases in the area of family and labor law. From 1995 to 2003 she cooperated with the Women's Human Rights Group B.a.B.e. and Women's Autonomous House, providing direct legal aid for women, as well as an expert for the analysis of laws from a gender perspective. She has attended numerous important world conferences, including annual sessions of the UN Commission for the Status of Women and the Commission for Human Rights, the Council of Europe, Stability Pact and other global forums. She has launched and managed an internationally acclaimed project SEELINE, which included the comparative analysis of national legislations from a gender perspective in 10 countries of Southeastern Europe and planning campaigns to improve and align them with global standards. In 2003, the Croatian Parliament appointed her to the position of the Gender Equality Ombudsperson. In accordance with her legal duties, she monitors the implementation of the Gender Equality Law and other laws, recommends changes and amendments to the laws, works on complaints related to discrimination based on gender, marital status and sexual orientation. Through her public work she draws attention to areas in which gender equality has still not been achieved.

Maja Mamula, psihologinja, aktivistkinja i feministkinja, diplomirala je i magistrirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, na Odsjeku za psihologiju. Koordinatorica je Ženske sobe – Centra za seksualna prava, nevladine organizacije specijalizirane za područje suzbijanja seksualnog nasilja i pružanja direktne pomoći i potpore žrtvama. U edukaciju psihologa u Hrvatskoj uvela je područja psihologije seksualnosti i psihologije roda i spola (predaje na dva sveučilišta). Radi na razvoju javnih politika u suzbijanju nasilja protiv žena (npr. Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja). Autorica je 6 knjiga, tri brošure, sudjelovala je sa 16 poglavlja u različitim stručnim knjigama, objavila je dva znanstvena i više od 10 stručnih radova. Aktivno sudjeluje na konferencijama i kongresima u Hrvatskoj s temama nasilja i/ili seksualnosti. Ima dugogodišnje iskustvo u izravnom radu s osobama koje su preživjele seksualno nasilje, kao i u provedbi edukacije za predstavnike/ce državnih institucija i tijela, kao i organizacija civilnog društva u Hrvatskoj i regiji iz područja nasilja protiv žena, seksualnog nasilja, seksualnih prava i rodne ravnopravnosti. Potaknula je i organizirala neka od prvih istraživanja u Hrvatskoj na području rasprostranjenosti seksualnog nasilja, kao i seksualnih prava. Članica je brojnih stručnih organizacija i radnih tijela, prije svega na području suzbijanja nasilja protiv žena.

Maja Mamula, psychologist, activist, feminist, graduated with a Bachelor's and Master's Degree from the University of Zagreb, Faculty of Arts, Department of Psychology. She is the coordinator of the Women's Room – Center for Sexual Rights, a non-governmental organization that specialises in the field of sexual violence, including direct help and support for victims. She has introduced the *Psychology of Sexuality* as well as the *Psychology of Sex and Gender* into the education of Croatian psychologists (she is a lecturer at two universities). She works actively on the development of public policies on violence against women (e.g. Protocol for Conduct in a Case of Sexual Violence). She is the author of six books, three manuals, 16 chapters in books, two scientific papers and numerous articles. She actively participates in conferences and congresses in Croatia on topics of violence and/or sexuality. She has long-term experience in direct work with survivors of sexual violence, the education of governmental institution representatives and bodies, and regional non-governmental organisations on gender-based violence, sexual violence, sexual rights and gender equality. She initiated and organised some of the first research in Croatia in the area of prevalence of sexual violence and status of sexual rights. She is a member of a numerous professional organisations and working groups, primarily in the field of combating violence against woman.

Jelena Maričić diplomirala je psihologiju i sociologiju na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu 2003. godine. U sklopu svog poslijediplomskog doktorskog studija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu trenutačno provodi doktorsko istraživanje o ulozi empatije u dječjem izražavanju predrasuda. Zaposlena je u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar kao asistentica na projektu *Društveni stavovi i međugrupni odnosi u hrvatskom društvu*. Suraduje na četiri kolegija iz područja socijalne psihologije i psihologije savjetovanja na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu te se bavi pružanjem psihološkog savjetovanja u nevladinoj organizaciji Psihološki centar Tesa u Zagrebu. Samostalno ili u koautorstvu objavila je pet znanstvenih i stručnih radova te je desetak puta aktivno sudjelovala na međunarodnim i domaćim konferencijama. Područja interesa: predrasude, dječje predrasude, predrasudne norme, stigmatizacija te empatija i suzbijanje predrasuda.

Jelena Maričić graduated in psychology and sociology at the Centre for Croatian studies, University of Zagreb in 2003. She is currently undertaking PhD studies at the Faculty of Arts, University of Zagreb. Her doctoral research is on the role of empathy in children's expression of prejudice. She is employed as an assistant researcher at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Zagreb and is currently working on the project *Social Attitudes and Inter-group Relations in Croatian Society*. She collaborates in the teaching of four courses in the area of social and counselling psychology at the Department of Psychology at the Centre for Croatian Studies. In addition, she provides psychological counselling at the non-governmental organisation Psychological Centre Tesa in Zagreb. She has published five scientific and scholarly articles and has presented at ten international and national conferences. Areas of interest: prejudice, prejudice in children, prejudicial norms, stigmatisation, empathy, and elimination of prejudice.

Igor Martinović diplomirao je na Pravnom fakultetu u Rijeci 2007. godine, kao jedan od deset posto najboljih studenata u generaciji. Od 1. veljače 2008. godine radi kao znanstveni novak – asistent na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Rijeci na projektu *Europske perspektive kaznenopravnog statusa žena*. U sklopu navedenog projekta istražuje specifične kaznenopravne i kriminološke sadržaje koji su važni za problematiku kriminaliteta žena. Osim navedene problematike, interesiraju ga razne teme vezane za kaznenopravnu dogmatiku, kriminologiju, kriminalnu politiku, ali i različiti izvanpravni znanstveni sadržaji. Od 2008. godine pohađa poslijediplomski studij kaznenopravnih znanosti pri Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Sudski je vježbenik (volonter) na Općinskom sudu u Rijeci. Član je Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu te Hrvatske udruge za europsko kazneno pravo. Aktivno govori engleski i ruski jezik, a pasivno njemački i slovenski jezik.

Igor Martinović graduated from the Law Faculty, University of Rijeka in 2007, in which he was in the top ten percent of his class. Since 1 February 2008 he has been working as a research assistant in the Department of Criminal Law of the Law Faculty, University of Rijeka on the scientific project *European Perspectives of the Criminal Legal Status of Women*. Within this project, he does research on particular topics related to criminal law and criminology which are connected to female crime. In addition to these topics, he is interested in various criminal law issues, as well as criminology, criminal justice policy and numerous non-legal themes. Since 2008, he has been attending postgraduate studies in criminal law at the Law Faculty in Zagreb. He has also been volunteering as a judicial clerk at the County Court of Rijeka since March 2008. He is a member of the Croatian Association of Criminal Sciences and Practice and the Croatian Association of European Criminal Law. He speaks English and Russian and has a passive knowledge of German and Slovene.

Elizabeth Poskitt završila je medicinu na Sveučilištu u Cambridgeu i bolnici St. Thomas u Londonu te specijalizirala pedijatriju. Radila je u Velikoj Britaniji (University of Liverpool; London School of Hygiene & Tropical Medicine) i u Africi. Iako je pedijatrica opće prakse, s velikim kliničkim i predavačkim iskustvom, predmet njezinih istraživanja jest posebice nutricionizam u pedijatriji: poremećaji u prehrani i prekomjerna težina/pretilost. Elizabeth Poskitt pridružila se *International Federation of University Women (IFUW)* kao članica Udruženja Ugande 1968. godine. Bila je predsjednica IFUW-a od 1995. do 1998. godine te sudjelovala na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama u Pekingu 1995. i Svjetskoj konferenciji o visokom obrazovanju u Parizu 1968. Za svoj rad na čelu *MRC Dunn Nutrition Research Unit* područnog centra Gambija (1993.-1998.) i kao predsjednici IFUW-a, kraljica Elizabeta II. dodijelila joj je titulu O.B.E. (*Officer of the British Empire*). Od 2005. do 2008. godine bila je predsjednica *British Federation of Women Graduates*, predsjedavajući proslavom stogodišnjice organizacije, 2007. godine.

Elizabeth Poskitt qualified in medicine from Cambridge University and St Thomas' Hospital London but specialised in paediatrics, working both in UK (University of Liverpool; London School of Hygiene & Tropical Medicine) and in Africa. Although a general paediatrician with a lot of clinical and teaching experience her particular research interests are in paediatric nutrition: malnutrition and overweight/obesity. Elizabeth joined the *International Federation of University Women (IFUW)* as a member of the Uganda Association in 1968 and was President of IFUW 1995-98, attending the Fourth World Conference on Women in Beijing 1995 and the World Conference on Higher Education in Paris in 1968. For her work as Head of Station at the *MRC Dunn Nutrition Research Unit* field centre in The Gambia 1993-8 and her Presidency of IFUW, she received the honour of O.B.E. (*Officer of the British Empire*) from the Queen. 2005-2008 she was President of the *British Federation of Women Graduates*, presiding over the celebrations of BFWG's centenary in 2007.

Ivana Radačić diplomirala je pravo 2001. godine na Sveučilištu u Zagrebu, magistrirala kriminologiju 2002. na Sveučilištu u Cambridgeu te 2003. godine pravo na Sveučilištu u Michiganu. Pravne znanosti (područje međunarodnih ljudskih prava žena) doktorirala je 2008. godine na University College London. Za svoj doktorski rad dobila je nagradu *UCL Jurisprudence Law Review*. Zaposlena je u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar kao viša asistentica, a kao vanjska suradnica predaje na Hrvatskim studijima. Također je gošća predavačica na University College London i UN University for Peace. Ekspertica je Vijeća Europe o Europskoj konvenciji za ljudska prava i članica regionalnog Instituta za ženska ljudska prava. Suraduje sa sljedećim udrugama: Centar za mirovne studije, Centar za ženske studije i B.a. B.e. Radila je na Europskom sudu za ljudska prava, u nevladinoj organizaciji Interights u Londonu i u Human Rights Watch u New Yorku. Objavila je veći broj članaka u međunarodnim časopisima te dva poglavlja u inozemnim knjigama, a i uredila je knjigu *Žene i pravo: feminističke pravne teorije* (2009.). Njezina područja interesa jesu ljudska prava, posebice ljudska prava žena i praksa Europskog suda za ljudska prava te feminističke pravne teorije.

Ivana Radačić holds an LLB from the University of Zagreb, obtained in 2001 and a MPhil in criminological research from the University of Cambridge, obtained in 2002. In 2003, she received an LLM from the University of Michigan. She received her PhD in law (area: international women's human rights) from University College London in 2008. For her PhD work, she was awarded the *UCL Jurisprudence Law Review Prize*. She is a senior research assistant at the Ivo Pilar Institute for Social Sciences in Zagreb and a lecturer at the Centre for Croatian Studies, University of Zagreb. She is also a visiting professor at University College London and UN University for Peace. She is a Council of Europe expert on the European Convention on Human Rights and a member of the regional Women's Human Rights Training Institute. She also cooperates with the following NGOs: the Centre for Peace Studies, the Centre for Women's Studies and B.a.B.e. She previously worked as a lawyer at the European Court of Human Rights, and at the NGOs -- Interights in London and Human Rights Watch in New York. She has published a number of articles in international journals, contributed to two books and edited a book *Women and Law: Feminist Legal Theory* (2009). Her research interests are: human rights, specifically women's human rights and European human rights law, as well as feminist legal theory.

Sanja Sarnavka, profesorica komparativne književnosti i jugoslavenskih jezika i književnosti, na različite je načine vezana uz medije u svom profesionalnom životu: povremeno pišući za dnevne novine, kao članica redakcije i novinarka filmskog magazina *Hollywood*, urednica i voditeljica radioemisije *Mjesečnica* na Obiteljskom, a potom Zagrebačkom radiju, no najintenzivnije kao koordinatorica programa *Žene i mediji* Grupe za ženska ljudska prava B.a.B.e. U Centru za ženske studije nekoliko je godina vodila kolegij o medijima *Iskrivljeni odrazi*. Zamislila je, organizirala i/ili sudjelovala u više istraživanja na nacionalnoj i međunarodnoj razini – prisutnost žena u dnevnim novinama, slika „žene“ u medijima i reklamama, *Global Media Monitoring Project* (2000., 2005. i 2010.), slika „žene“ u udžbenicima hrvatskog jezika. Autorica je tekstova i knjiga o prikazu žena u medijima, primjerice: *Put do vlastitog pogleda – kako čitati, slušati, gledati i razumjeti medijske tekstove i medijsku kulturu* (2006.); *Rječita šutnja*, magazin Emzin (2010.); predavačica i voditeljica radionica (San Francisco, Bangkok, Dubrovnik, Sarajevo, Zagreb, Guadalajara...). Producentica je četiriju dokumentarnih filmova koji govore o prikazu žena i muškaraca u medijima (*Iskrivljeni odrazi*, 2002.; *Projekt: balerina i astronauti*, 2005.; *Muškarčine i muškarače*, 2006.; *Posao snova*, 2006.), više socijalnih spotova i triju glazbenih spotova. Producentica je i autorica projekta *VideoTeka ljudskih prava za mlade*, u sklopu kojega je snimljeno 10 dokumentarnih emisija *Crna kutija*, prikazanih na HTV-u.

Sanja Sarnavka, MA in Comparative Literature and Yugoslav Languages and Literature, has been engaged with the media in many different ways during the course of her professional life: by writing articles for daily newspapers, as a member of the editorial team and author for the film magazine *Hollywood*, as the editor and anchor person of the radio show *Mjesečnica*, but most intensively as a coordinator of the *Women and Media* program within B.a.B.e. At the Center for Women Studies she designed and conducted a course on the media called *Distorted Reflections*. She tailored, organized, and took part in several research projects at the national and international levels: portrayal of women in daily newspapers, image of women in the media and advertising, *Global Media Monitoring Project* (2000, 2005, 2010), image of women in school textbooks, etc. She is the author of texts and books about the portrayal of women in the media such as *Roadmap Towards One's Own Gaze – How to Understand Media Texts and Culture* (2006); *Vocal Silence*, magazine Emzin (2010), etc.; lecturer at workshops, seminars, conferences (San Francisco, Bangkok, Dubrovnik, Sarajevo, Zagreb, Guadalajara...). She is the producer of four documentaries on gender representation in the media, a number of social commercials and three musical videos and the producer and author of the project addressing youth *VideoNotebook on Human Rights*, and 10 documentaries *Black Box* shown on a Croatian television station.

Goran Selanec diplomirao je pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2000. godine. Magisterij prava stekao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta Michigan 2002. godine. Bio je znanstveni novak na Katedri za ustavno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu od 2001. do 2005. godine i znanstveni novak u zvanju asistenta na Katedri za europsko javno pravo od 2005. do 2009. godine. Trenutačno predaje predmet *Pravni aspekti europskih i međunarodnih organizacija* na poslijediplomskom studiju pri Sveučilištu u Zagrebu. Od 2009. godine član je Mreže pravnih stručnjakinja/stručnjaka za jednakost spolova pri Europskoj komisiji. Objavljivao je radove pretežno u području jednakosti spolova i temeljnih prava. Trenutačno završava doktorski studij na Pravnom fakultetu Sveučilišta Michigan.

Goran Selanec graduated in law at the University of Zagreb, Faculty of Law in 2000. He received his Master's in law at the University of Michigan in 2002. He was a research assistant at the Constitutional Law Department of the Faculty of Law in Zagreb from 2001 to 2005 and a research/teaching assistant at the Public European Law Department of the Faculty of Law in Zagreb from 2005 to 2009. Currently he teaches *Basic Legal Framework of International and EU Institutions* for a postgraduate program at Zagreb University. Since 2009 he has been a member of the Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality of the European Commission. He has published primarily in the area of sex equality law and fundamental rights law. He is currently completing his doctoral thesis at the University of Michigan Law School.

Zilka Spahić-Šiljak doktorirala je na Rodnim studijima Sveučilišta u Novom Sadu na temi *Žene, religija i politika: Analiza utjecaja interpretativnog religijskog naslijeđa judaizma, kršćanstva i islama na angažman žene u javnom životu i politici*. Radi kao koordinatorica i predavačica na magistarskom programu Religijskih studija Sveučilišta u Sarajevu. Također radi i kao koordinatorica istraživačkih projekata u području roda i obrazovanja u Transkulturalnoj psihosocijalnoj fondaciji u Sarajevu. Zilka Spahić-Šiljak je istraživačica i znanstvenica koja se bavi avangardnim temama, uključujući ljudska prava, islam, religiju i rod, izgradnju mira, ima više od deset godina iskustva u akademskoj nastavi i radu u državnim institucijama i nevladinom sektoru. Bila je gostujuća predavačica na mnogim sveučilištima u Europi i SAD-u. Uključena je u nekoliko istraživačkih projekata o religiji, rodu i ljudskim pravima. Objavila je nekoliko djela: monografiju *Žene, religija i politika* (2007.); suautorica djela: *I vjernice i građanke* (2009.); *Monoteističko troglasje glasa: Uvod u židovstvo, kršćanstvo i islam* (2009.); *Obiteljsko nasilje u Bosni i Hercegovini* (2006.); zbornik (ur.): *Religijski studij na Sveučilištima u Bosni i Hercegovini* (2008.). Prevela je: *Islam and the Challenge of Democracy* (2006.) i *The Forgotten Queens of Islam* (2005.).

Zilka Spahić-Šiljak holds a PhD in Gender Studies from the University of Novi Sad, and her doctoral thesis was entitled: *Women, Religion and Politics: Impact Analysis of Interpretative Religious Heritage of Judaism, Christianity and Islam on the engagement of women in public life and politics in Bosnia-Herzegovina*. Currently she works as a coordinator and an assistant teacher, in the MA Religious Studies Program, University of Sarajevo. She is also a research coordinator on gender and education, in the Trans-cultural Psychosocial Foundation, Sarajevo. Zilka Spahić-Šiljak is a research scholar and public intellectual addressing cutting edge issues involving human rights, Islam, religion and gender, and peace-building, with more than ten years experience in academic teaching and work in governmental and non-governmental sectors. She was a visiting scholar and guest lecturer at many European and USA universities, and she is involved in several research projects related to religion, gender and human rights. Her publications include the monograph *Women, Religion and Politics* (2007); multi-authored books *Women Believers and Citizens* (2009); *Three Monotheistic Voices: Introduction to Judaism, Christianity and Islam, Domestic Violence in Bosnia and Herzegovina* (2006); and the collection of papers (ed.,) *Religious Studies at Universities in Bosnia and Herzegovina* (2008); as well as the translation of books: *Islam and the Challenge of Democracy* (2006) and *The Forgotten Queens of Islam* (2005).

Vlado Šakić diplomirao je psihologiju 1979. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, magistrirao socijalnu psihijatriju 1982. godine na Stomatološkom fakultetu u Zagrebu, a doktorirao psihologiju 1991. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Znanstveni je savjetnik u Institutu Ivo Pilar, čiji je i ravnatelj od 1998. godine. Od 2007. godine voditelj je projekta *Odrednice rizičnih i devijantnih ponašanja u nacionalnom i globalnom kontekstu*. Nositelj je kolegija *Socijalna psihologija; Uvod u psihologiju; Grupni procesi i utjecaji* na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu te kolegija *Psihologija nasilja* na poslijediplomskom studiju *Nasilni kriminalitet* na Policijskoj akademiji. Jedan je od osnivača Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu i Studija psihologije na Hrvatskim studijima te je bio član Povjerenstva za osnivanje Katoličkog sveučilišta u Zagrebu. Član je dviju međunarodnih i dviju domaćih znanstvenih udruga. Bio je voditelj 16 projekata, a aktivno kao konzultant sudjelovao u realizaciji 14 znanstvenih projekata. Objavio je šezdesetak znanstvenih i stručnih radova, pet knjiga, 12 poglavlja u knjigama te uredio 6 knjiga. Sudjelovao je na tridesetak međunarodnih i tridesetak domaćih znanstvenih skupova te organizirao šest međunarodnih i dvadeset domaćih. Dobitnik je državne nagrade za znanost te većeg broja drugih nagrada i priznanja za znanstvenu i stručnu djelatnost. Područje znanstvenog interesa: socijalna psihologija, socijalni identitet i socijalne devijacije, psihologija ličnosti, politička psihologija.

Vlado Šakić graduated in psychology in 1979 at the Faculty of Arts, University of Zagreb, and obtained a Master's degree in social psychiatry in 1982 at the Faculty of Dentistry in Zagreb. In 1991, he received a Ph.D. in psychology at the Faculty of Arts in Zagreb. He is a scientific advisor at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences and has been the Director of this Institute since 1998. Since 2007, he has been the principal researcher of the project *Determinants of risk and deviant behaviour in a national and global context*. He teaches *Social Psychology; Introduction to Psychology; Group Processes and Influences* at the Centre for Croatian studies, University of Zagreb as well as the course *The psychology of violence* for the postgraduate study *Aggressive criminality* at the Police Academy. He is one of the founders of the Ivo Pilar Institute of Social Sciences, Centre for Croatian Studies and Psychology at the Centre for Croatian Studies and was a committee member for the founding of the Catholic University in Zagreb. He is a member of two international and two national scientific associations. He was the principal researcher for 16 projects and he actively participated as a consultant in 14 research projects. He has published about 60 scientific and professional articles, five books, 12 chapters in books and has edited six books. Dr. Šakić has participated in about 30 international and 30 national conferences and has organised six international and 20 national ones. He has been awarded the State Prize for Science and a larger number of other awards and acknowledgments for scientific and professional activities. Areas of scientific work: social psychology, social identity and social deviation, personality psychology and political psychology.

Lynette Šikić-Mićanović je znanstvena suradnica u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Doktorirala je antropologiju i do sada je radila na različitim nacionalnim i međunarodnim projektima. Njezini znanstveni interesi uključuju: kvalitativne istraživačke metode, ruralna žena i razvoj, Romkinje i beskućnici u Hrvatskoj.

Lynette Šikić-Mićanović is a research associate at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Zagreb, Croatia. She received her PhD in anthropology and has worked on various national and international research projects. Her research interests include: qualitative research methods, rural women and development, Roma women, and homeless people in Croatia.

Dubravka Šimonović je načelnica Odjela za ljudska prava Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske te je članica UN-ova Odbora za eliminaciju diskriminacije žena (Odbor CEDAW) od 2003. godine. Kao članica Odbora CEDAW bila je izvjestiteljica (2005.-2006.), predsjedavajuća (2007.-2008.), zamjenica predsjedavajuće radne skupine o Fakultativnom protokolu (2008.-2010.), izvjestiteljica Odbora za nadgledanje implementacije zaključnih komentara (2010.) i članica zajedničke radne skupine Odbora za prava djece i Odbora CEDAW (2010.). Također je bila predsjedavajuća UN-ove Komisije o statusu žena u 2000. godini, kao i članica UNIFEM-ova Savjetodavnog odbora (2001.-2003.) te UNIFEM-ove Savjetodavne skupine o napretku žena u svijetu (2010.-2011.). U okviru Vijeća Europe bila je predsjedavajuća stručne radne skupine (*Task Force*) za borbu protiv nasilja nad ženama (2007.) te je trenutačno supredsjedavajuća *Ad hoc* odbora o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (CHAVIO) (2009.-2010.). Također je kao članica sudjelovala i sudjeluje u radu različitih nacionalnih tijela u Republici Hrvatskoj, kao što su Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima, Nacionalni odbor o pravima djeteta, Nadzorni odbor Centra za ljudska prava itd. Autorica je i urednica brojnih knjiga i članaka u području prava žena, ljudskih prava i medicinski potpomognute oplodnje.

Dubravka Šimonović is the Head of the Human Rights Department of the Ministry of Foreign Affairs and European Integrations of the Republic of Croatia and has been Member of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW Committee) since 2003. As a Member of the CEDAW Committee she has served as a Rapporteur (2005-2006), Chairperson (2007-2008), Vice-Chair of the Optional Protocol Working Group (2008-2010), Committee Rapporteur for Follow-up on Concluding Observations (2010) and a Member of the Joint Working Group of the Committee on the Rights of Child and CEDAW Committee (2010). She has also served as Chairperson of the UN Commission on the Status of Women in 2000, as well as Member of the UNIFEM Consultative Committee (2001-2003) and of the UNIFEM Advisory Group on the Progress of the World's Women (2010-2011). Within the Council of Europe she has served as the Chairperson of the Task Force to Combat Violence against Women (2007) and is currently Co-Chairperson of the Ad Hoc Committee on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (CAHVIO) (2009-2010). She also serves and has served as a member of various national bodies in the Republic of Croatia, like the National Commission against Trafficking in Persons, the National Council on the Rights of the Child, the Steering Committee of the Center for Human Rights etc. Dr. Šimonović has authored and edited a number of books and articles in the areas of women's rights, human rights, and medically assisted procreation.

Helena Štimac Radin od 2004. godine obnaša dužnost predstojnice Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske. Diplomirala je sociologiju i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je i magistrirala sociologiju. Od 2004. godine stalna je vanjska suradnica Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, u kojemu je od 1990. do 2004. godine bila zaposlena kao istraživačica. Predstavnica je Republike Hrvatske u Upravnom odboru za ravnopravnost spolova Vijeća Europe. 2005. godine bila je voditeljica nacionalne delegacije za predstavljanje 2. i 3. periodičnog izvješća RH pred UN-ovim Odborom, te je vodila radnu skupinu za izradu Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.-2010. Članica je većeg broja radnih skupina vezanih uz unapređivanje ljudskih prava pri tijelima državne uprave i Vladi RH, uključujući radne skupine za prilagodbu zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnom stečevinom EU-a na području, ravnopravnosti spolova. Pokretačica je biblioteke Ureda za ravnopravnost spolova, koja objavljuje najznačajnije međunarodne i nacionalne dokumente posvećene uspostavljanju rodne ravnopravnosti. U koautorstvu je objavila nekoliko knjiga i veći broj znanstvenih, stručnih i publicističkih radova iz područja sociologije i politike. Sudjelovala je na brojnim nacionalnim i međunarodnim znanstvenim, stručnim i političkim konferencijama, skupovima i seminarima. Članica je Hrvatskog sociološkog društva i Hrvatskog filozofskog društva. Za svoj dugogodišnji rad na promicanju ženskih ljudskih prava, primila je i priznanja i zahvalnice nevladinih udruga aktivnih u ovom području.

Helena Štimac Radin has been the Head of the Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia since 2004. She graduated in sociology and philosophy at the Faculty of Arts in Zagreb, where she also obtained her Master's in sociology. Since 2004, she has been as an external collaborator at the Institute of Social Research in Zagreb, where she was employed as a researcher from 1990 to 2004. She is a representative of the Republic of Croatia in the Council of Europe Steering Committee for Equality between Women and Man. In 2005, she led a national delegation who presented the second and their periodic report of the Republic of Croatia before the UN Committee on Elimination of All Forms of Discrimination against Women. She also led the working group, which created the National Policy for Promotion of Sex Equality 2006-2010. She is a member of a number of working groups of administrative bodies and the Croatian Government related to human rights, including the working group for the adjustment of the Croatian legislation with the *acquis communautaire* of the EU on sex equality. She is the initiator of the Office for Gender Equality series, which publishes important international and national documents on gender equality. She has published a few books in co-authorship, and a number of scientific, scholarly and publicist papers in the area of sociology and politics. She has participated in a number of national and international scientific, scholarly and political conferences and seminars. She is a member of the Croatian Sociological Society and the Croatian Philosophical Society. For her long-term work on the promotion of women's human rights, she has received acknowledgements from NGOs that are active in this field.

Snježana Vasiljević diplomirala je i doktorirala na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta Cambridge, Darwin College. Njezin magisterij posvećen je problemu seksualnog uznemiravanja u komparativnom prikazu, a doktorska disertacija istražuje fenomen višestruke diskriminacije u proširenoj Europskoj Uniji. Dobitnica je nagrade Američke odvjetničke komore za najbolji rad u području spolne diskriminacije. Radila je kao suradnica UNIFEM-a i UNDP-a Hrvatska te je kao pravna stručnjakinja uključena u rad mnogih nevladinih organizacija. Kao gostujuća znanstvenica specijalizirala se na London School of Economics and Political Science, University of Liverpool, Johannes Koepler Universität Linz i Columbia University. Područja njezinog stručnog interesa jesu pravo i politika jednakosti u EU-u, međunarodnopravna zaštita žena i nacionalnih manjina, europska raznolikost i nacionalni identiteti u EU-u.

Snježana Vasiljević received her undergraduate and doctoral degree at the Faculty of Law, University of Zagreb. She received her Master's at the Faculty of Law, University of Cambridge, Darwin College. In her Master's thesis, she explored the problem of sexual harassment using a comparative perspective and her doctoral thesis is dedicated to the phenomenon of multiple discrimination in the EU. She was awarded by the American Bar Association for the best paper in the area of sexual discrimination. She worked as a collaborator for UNIFEM and UNDP Croatia and as a legal expert for a number of Croatian non-governmental organisations. As a visiting researcher, she specialised at the London School of Economics and Political Science, University of Liverpool, Johannes Koepler Universität Linz and Columbia University. Her main areas of professional interest are the EU equality law and policy, international women's and minority rights, European diversity and national identities in the EU.

Jelka Vince Pallua (viša znanstvena suradnica) – diplomirala je, magistrirala i doktorirala etnologiju na Odsjeku za etnologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dvadeset godina radi na istom fakultetu predajući pet kolegija (uvela mediteranistiku kao kolegij). Na istom odsjeku i fakultetu danas predaje na doktorskom studiju, a od 2007. zaposlena je u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Akademsku godinu 2001./02. bila je gostujuća suradnica na University College London, a od 2002. do 2004. predavala *Uvod u kulturnu antropologiju* u okviru jadransko-jonskog programa *Uniadriion* na Sveučilištu u Bolonji. Objavila je četrdesetak znanstvenih i stručnih radova te sudjelovala na dvadesetak međunarodnih i desetak domaćih znanstvenih skupova. Osnovna područja interesa, osim izravno etnoloških područja (društvena i duhovna kultura, mediteranistika, povijest hrvatske etnološke misli u europskom kontekstu itd.) uključuju i žensku/rodnu tematiku u sklopu kulturne antropologije. Osim znanstvenog interesa za ženske teme, sedamnaest godina intenzivno sudjeluje u radu ženske nevladine udruge Društvo hrvatskih intelektualki, sada kao potpredsjednica, a niz godina kao koordinatorica za međunarodne odnose (CiR), zatim u radu *University Women of Europe* i *International Federation of University Women* - od 2005. tri godine kao ocjenjivačica europskih projekata. Članica je i potpredsjednica udruge za povijest žena, *Klio*.

Jelka Vince Pallua (senior research associate) – completed her diploma, MA and PhD in ethnology at the Department of Ethnology, Faculty of Arts, University of Zagreb. For twenty years, she worked at the same Faculty and taught five courses (she introduced Mediterranean Studies as a course). Currently she teaches at the PhD level and has been employed at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Zagreb since 2007. During 2001/2002 she was a teacher-fellow at University College London, from 2002 to 2004 she taught *Introduction to cultural anthropology* within Adriatic-Ionian program *Uniadriion* at the University of Bologna. She has published around forty scientific and professional papers and presented a paper at twenty international and ten national conferences. Her main fields of interest, except strictly ethnological ones (social and spiritual culture, Mediterranean studies, the history of Croatian ethnological thought in a European context etc), also include women/gender topics in the context of cultural anthropology. Besides her professional interest in women's issues, for seventeen years she has intensively taken part in the work of the nongovernmental association Croatian Association of University Women, as Coordinator for International/European Relations, and is now its vice-president; then University Women of Europe and International Federation of University Women. From 2005, she was a reviewer of European projects for three years. She is also a member and the vice-president of *Klio*, an association for women's history.

Mario Vinković docent je na Katedri radno-pravnih i socijalnih znanosti te prodekan za znanost i međunarodnu suradnju Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Voditelj je interdisciplinarnih poslijediplomskih specijalističkih europskih studija istoga sveučilišta. Od 2003. do 2006. godine bio je mladi istraživač na međunarodnom kolaborativnom projektu *British Academy Gender Equality and Adjustment of Constitutions and Institutions* (voditelji: prof. dr. Jo Shaw, prof. dr. Siniša Rodin i prof. Fiona C. Beveridge). U znanstvenom radu posebno se bavio problematikom dječjeg rada, zapošljavanja maloljetnika, spolnom diskriminacijom pri radu i zapošljavanju, zaštitom majčinstva i mobbingom – psihičkim zlostavljanjem na radu.

Mario Vinković is an assistant professor at the Department of Labour and Social Security Law and Vice-dean for research and international cooperation at the Faculty of Law J. J. Strossmayer, University of Osijek. He is also the director of the interdisciplinary postgraduate degree in the European Studies Programme. From 2003 to 2006 he was engaged as a young researcher on the international collaborative project of the *British Academy Gender Equality and Adjustment of Constitutions and Institutions* (directors: Professor Jo Shaw, Professor Siniša Rodin and Professor Fiona C. Beveridge). His fields of interest include the problems of child labour, employment of minors, sexual discrimination at work and employment, protection of motherhood and mental abuse at work (mobbing).

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Ivo Pilar Institute of Social Sciences

Ured za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske
Office for Gender Equality of the Republic of Croatia